

Barn utan hem

- Barn som vräks av allmännyttiga bostadsbolag

Lotta Sjöström

Termin 9 HT 2016
Examensarbete 30 hp
Juristprogrammet 270 hp
Handledare: Maria Forsman

Innehållsförteckning

Förkortningslista	s.3
DEL I	
1. Inledning	s.4
1.1 Bakgrund	s.4
1.2 Syfte	s.4
1.3 Avgränsningar	s.5
1.4 Metod och material	s.5
1.4.1 Lagstiftning och förarbeten	s.5
1.4.2 Rättspraxis	s.6
1.4.3 Doktrin	s.7
1.4.4 Socialstyrelsens rapporter och handböcker	s.8
1.5 Disposition	s.8
2. Barn vräks	s.9
2.1 Innebörd	s.9
2.2 Förekomst och orsaker	s.9
2.3 Barns upplevelse av sin bostads- och uppväxtmiljö	s.10
2.3.1 Bostaden ur ett miljöpsykologiskt perspektiv	s.10
2.3.2 Att flytta från bostadsområdet	s.12
2.4 Fattiga barn	s.12
2.5 Vad händer med barnen som vräks?	s.14
2.5.1 Vräkningshotade barn försvinner	s.14
2.5.2 Det nya boendet	s.15
3. Barnets bästa	s.16
3.1 Barnkonventionens ställning	s.16
3.2 Principen om barnets bästa	s.17
3.3 Ett objektivt och ett subjektivt perspektiv	s.19
3.4 Barns grundläggande behov	s.20
DEL II	
4. Hyreslagstiftningen	s.21
4.1 Hyresgästens besittningsskydd och förverkandegrunderna	s.21
4.2 Obetald hyra	s.22
4.3 Återvinning	s.22
4.4 Den rättsliga prövningen och dess påföljder	s.24
5. Allmännyttan	s.25
5.1 Allmännyttiga bostadsbolags roll	s.25
5.2 Innebörden av ett samhällsansvar	s.26
5.3 Samspelet med kravet på affärsmässighet och samhällsansvar	s.28

DEL III

6. Barns rätt till bostad	s.29
6.1 Övergripande om rätten till bostad enligt svensk lag	s.29
6.2 Rätten till bostad enligt Barnkonventionen	s.30
6.3 Rätten till bostad enligt svensk rättspraxis	s.31

7. Vem kan förhindra att barn vräks?	s.32
7.1 Föräldrars ansvar	s.32
7.2 Socialtjänstens ansvar samt möjlighet att utge ekonomiskt bistånd	s.33
7.3 Barnets bästa vid handläggning av ekonomiskt bistånd	s.35
7.4 Förbättring av socialtjänstens arbete mot vräkningar	s.37
7.5 Rättspraxis om kommunens ansvar att ordna bostäder åt hemlösa	s.39

DEL IV

8. Sammanfattande analys	s.40
8.1 Barn mår bättre av att inte vräkas	s.40
8.2 Barnets intresse mot en annans	s.41
8.3 Bostaden räddas av återvinning	s.42
8.4 Tar allmännyttiga bostadsbolag ett större samhällsansvar än andra bostadsbolag?	s.42
8.5 Lagen kräver att barnets bästa beaktas vid handläggning av ekonomiskt bistånd	s.44
8.6 För barn finns en rätt till bostad	s.46
8.7 Att förhindra vräkningar	s.47
8.8 Slutsats till huruvida allmännyttiga bostadsbolag borde få vräka barn	s.48

9. Avslutande reflektion	s.50
---------------------------------	-------------

Käll- och litteraturförteckning	s.51
--	-------------

Förkortningslista

Barnkonventionen	Förenta Nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter
DS	Departementsserien
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
EU	Europeiska unionen
FB	Föräldrabalk (1949:381)
FN	Förenta Nationerna
HD	Högsta domstolen
Jmfr.	Jämför
JB	Jordabalk (1970:994)
KL	Kommunallag (1991:900)
LbF	Lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjning
LkB	Lag (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsbolag
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen
SABO	Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
SOU	Statens offentliga utredningar
UB	Utsökningsbalk (1981:774)
UNICEF	The United Nations Children's Fund

DEL I

1 Inledning

1.1 Bakgrund

"Mankind owes to the child the best that it has to give".¹ År 1924 antog Nationernas förbund denna lydelse i den första deklARATIONEN om barnets rättigheter. Den utgör alltså ett embryo till vår tids princip om barnets bästa. Principen om barnets bästa har härefter kommit att utvecklas. I Sverige är till exempel principen om barnets bästa en direkt utgångspunkt i familjerättens regelsystem. Principen om barnets bästa såsom den är angiven i Barnkonventionen är dock speciell på det sätt den inte enbart begränsar sig till ett rättsområde, den omfattar i själva verket dem alla.² Samtidigt kan en fråga sig hur långtgående statens skyldighet att tillgodose barnets bästa är. I det fall ett barn vräks som en del i en familj, måste det nämligen vara svårt för staten att förhindra exempelvis en privat hyresvärd från att vidta åtgärder för att på så vis erhålla förfallen hyra. För att tillgodose barnets intresse riskerar ju då automatiskt en annans att inskränkas. I följande uppsats har jag dock velat undvika en diskussion om vilket av barnets och den privata hyresvärdens intresse som väger tyngst. En annan aspekt har istället fått stå i fokus. Inspirationen till denna fick jag genom en artikel i Dagens Samhälle. Där angavs att allmännyttiga bostadsbolag, det vill säga bostadsbolag som ägs av kommunen, var de som vräkte flest barnfamiljer i Stockholmsregionen. Denna omständighet förelåg, trots att de allmännyttiga bostadsbolagen endast ägde 16% av bostadsbeståndet.³ Förhållandet att ett bolag som ägs av kommunen samtidigt kan utgöra en aktör som vräker barn, klingar för mig illa. Detta är också den omständighet som legat till grund för följande uppsats.

1.2 Syfte

Mitt syfte är att utreda vilket skydd som finns för att förhindra att barn vräks av allmännyttiga bostadsbolag, mot bakgrund av hur en vräkning kan upplevas för ett barn. Som ett led i detta granskas principen om barnets bästa samt gällande rätt avseende de lagar som allmännyttiga

¹ SOU 1997:116, s. 126.

² SOU 1997:116, s. 126-127.

³ Dagens Samhälle [<http://www.dagenssamhalle.se/debatt/fel-att-allmaennytan-vraeker-flest-barnfamiljer-19844>] 2016-12-21.

bostadsbolag och socialtjänsten måste förhålla sig till inför en vräkning. Detta utmynnar slutligen i en analys om huruvida allmännyttiga bostadsbolag ska få vräka barn överhuvudtaget, i ljuset av de skyldigheter som följer av just principen om barnets bästa.

1.3 Avgränsningar

I min uppsats behandlas alltså vilka krav som kan ställas på allmännyttiga bostadsbolag, för att på så vis förhindra vräkningar av barn. Att denna aspekt fått stå i fokus, utgör inte ett ställningstagande för att det är acceptabelt att barn vräks av andra aktörer. Jag anser dock att omständigheten att ett barn vräks av en aktör som representerar kommunen, är mer intressant rättsligt sätt samt än mer beklämmande, än om aktören är privat. Vidare ska anges att fokus hamnat på barn som vräks på grund av obetald hyra. Det här beror framförallt på att obetald hyra är den överlägset vanligaste anledningen till att barn vräks.⁴ Fokuset på just obetald hyra beror också på kommunens möjlighet att utge ekonomiskt bistånd till de människor som inte klarar sin egen försörjning. Detta då det ekonomiska biståndet utgör en väldigt konkret lösning för att undvika en stundande vräkning. I andra fall kan det nämligen vara mindre uppenbart hur kommunen ska bidra till att barnets förälder eller föräldrar, ska kunna uppfylla sina skyldigheter som hyresgäst.

1.4 Metod och material

1.4.1 Lagstiftning och förarbeten

Denna uppsats har skrivits med en rättsvetenskaplig metod. Vad jag avser med det är att jag använt mig av den juridiska metoden som innebär att lagtext, förarbeten, rättspraxis samt doktrin studeras. Förutom att jag använt mig av en juridisk metod så har jag även studerat annat material än det strikt juridiska. Detta då jag anser att det bidragit till att förbättra den juridiska argumentationen i min analys.⁵ Vart och ett av dessa steg kommenteras nu närmare i detta avsnitt. Först och främst har lagtext granskats i flera av uppsatsens avsnitt. Att fastlå gällande rätt har nämligen varit en första utgångspunkt för mig i mitt fortsatta efterforskande. Efter att ha konstaterat vad som stadgas i de olika lagarna, har förarbeten granskats. Syftet

⁴ Kronofogdemyndigheten [https://www.kronofogden.se/download/18.73c55da914b3fa1855a2a8df/1453970375118/fordjupad_statistik_avhysning_barn_2015.pdf] 2016-12-21.

⁵ Sandgren, 2004, s. 308-309.

med detta har bland annat varit att fastställa gällande rätt. Utöver detta syfte har jag även haft andra intentioner med granskningen av förarbeten. I exempelvis avsnitt 3.2 där barnets bästa behandlas, har jag velat se lagstiftarens försök att definiera detta diffusa begrepp. Genom att utgå från de definitioner lagstiftaren själv angett, känns det också lättare att ställa krav utifrån dessa. Lagstiftaren har ju därmed erkänt dem själva. I andra avsnitt, till exempel det som behandlar hyreslagstiftningen, så har förarbeten granskats för att få en bättre förståelse av vad en viss bestämmelse innebär. Jag har alltså behövt gå djupare och granska förarbeten för att på så vis förstå innebörden av lagtexten. Förarbeten har i samma syfte, det vill säga att nå en djupare förståelse för lagtexten, granskats även i avsnitt där jag i slutändan inte nått någon sådan. Ett sådant exempel är avsnitt 5.3 som behandlar frågan om hur det allmännyttiga bostadsbolaget ska kunna ta ett samhällsansvar och samtidigt vara affärsmässigt. Jag förväntade mig här en utförlig analys då dessa två intressen är grundläggande förutsättningar för det allmännyttiga bostadsbolagets existens. Ändå råder avsaknad av en sådan analys och de redogörelser som finns är i själva verket antaganden. Detta kom också att medföra en viss insikt hos mig, om just förarbetenas begränsningar.

1.4.2 Rättspraxis

Mot bakgrund av att lagtext och förarbetena enbart speglar lagstiftarens uppfattningar då lagen stiftas, fyller också rättspraxis en viktig roll. Genom att studera rättspraxis, var min målsättning att nå en djupare insikt om hur den praktiska tillämpningen av en viss lag eller bestämmelse efterlevs och tolkas. Denna granskning utgör dessutom en del i att uppfylla den juridiska metoden. Rättspraxis har dock inte granskats i någon vidare utsträckning då verkligheten är sådan att lagen inte innehåller något direkt förbud mot vräkningar av barn. Samtidigt märks vissa tendenser i NJA 2013 s.1241, där rådande ordning ändå ifrågasätts. Åtminstone framgår ett närmande av en något mindre stelbent ordning än den lagen erbjuder. Utrymme lämnas nämligen till avvägningar och den rådande ordningen framställs inte som fullkomligt oinskränkbar. Jag har även granskat ett annat rättsfall som behandlar frågan om huruvida socialtjänsten har ett ansvar att ordna bostad åt bostadslösa och hur omfattande detta ansvar då är.

1.4.3 Doktrin

Jag har inte bara velat undvika att fastna helt i lagstiftarens resonemang, utan även i rättsväsendets. Det har därför varit en nödvändighet att studera doktrin. Denna doktrin har i regel varit juridisk vad gäller avsnitten om hyreslagstiftningen och allmännyttan. Där har doktrin använts för att få en djupare förståelse av hur bestämmelserna i lagen kan tolkas och även för att få en uppfattning om en viss lag eller bestämmelse är under kritik. När det kommer till avsnitt 2 som behandlar barnen som vräks, har doktrinen i de flesta fall varit framtagen inom området socialt arbete. Det här beror på att jag upplever att även andra vetenskapsområden än de renodlat juridiska, kan ha bra förslag vad gäller lagstiftning. Framförallt anser jag att det kan vara lämpligt att ta in andra vetenskaper framförallt vid lagstiftning som berör barn. Enligt mig utgör nämligen den vuxnas perspektiv en slags norm i samhället. Om en vuxens perspektiv är norm, utgår också lagstiftning från de möjligheter en vuxen har att freda sig i samhället, utifrån den situation den hamnat i. På så vis jämförs barns upplevelse av olika saker, med en vuxens upplevelse även i de fall de inte är jämförbara.⁶ Jag anser att en sådan ordning märks på uppsatsens område genom att den nuvarande regleringen inte gör någon skillnad på om det är barn eller vuxna som riskerar att vräkas. Med anledning av detta har jag alltså funnit doktrin av detta slag nödvändig.

Jag vill även lämna en mer utvecklad kommentar till varför jag också valt att ta med beteendevetenskaplig forskning i min uppsats. En utgångspunkt jag hade inför mitt skrivande, var att undvika slentrianmässiga hänvisningar till principen om barnets bästa som i själva verket inte var väl underbyggda. Jag ville nämligen inte bygga min uppsats på ett redan förutsatt antagande om att vräkningar strider mot principen om barnets bästa. Självklart hade jag svårt att se hur barnets bästa skulle kunna vara att bli vräkt, men jag ville nå en djupare insikt om varför så var fallet. Av denna anledning lämnas ett relativt stort utrymme till beteendevetenskaplig forskning där bland annat bostadens betydelse för ett barn utreds. Genom sådant material upplever jag att min tolkning av vad principen om barnets bästa innebär, blivit mer exakt. Gällande rätt kan på så vis ställas mot vad principen om barnets bästa innebär i det aktuella fallet, framför en mer generell beskrivning som jag tror det kan vara lättare att bortse från.

⁶ Se Schiratzki, 2014, s.11.

1.4.4 Socialsstyrelsens rapporter och handböcker

Jag har även granskat mycket material från Socialstyrelsen. Socialstyrelsen beskriver sig själva som den myndighet som har hand om socialtjänsten, dels på så sätt att den riktar sig till personalen men även till beslutsfattarna på området. Deras arbete består därför till stor del av att utvärdera hur omsorgen i landet fungerar och även att ta fram föreskrifter och allmänna råd om hur socialtjänstens uppdrag ska uppfyllas.⁷ Av detta kan man utläsa att Socialstyrelsen i stor utsträckning påverkar socialtjänsten och deras arbetssätt. Då socialtjänsten har en avgörande roll när det kommer till människor som saknar bostad och som saknar pengar att försörja sig själva, får de härigenom även en avgörande roll när det kommer till barn som vräks. Mot bakgrund av detta har jag funnit att Socialsstyrelsens egna rapporter och handböcker, har varit av stor vikt för förståelsen av socialtjänstens arbete. Detta då det i själva verket är dessa som utgör vägledning för den enskilde handläggaren, vid handläggning av bland annat ärenden då barn riskerar att vräkas. Då socialtjänsten ska arbeta enligt principen om barnets bästa har till och med rapporter om hur handläggningen av ekonomiskt bistånd ska genomföras av ett barnperspektiv utarbetats. Jag upplever att dessa rapporter och riktlinjer kan vara betydligt mer lättillgängliga för en handläggare på socialtjänsten, än vad lag och förarbeten kan vara. Då de därför kan påverka det praktiska utfallet av vilken hjälp barn som riskerar att vräkas får, har de fått stort utrymme i min uppsats.

1.5 Disposition

Följande uppsats är uppdelad i fyra delar. I den första delen av uppsatsen presenteras problemet med att barn vräks. I avsnittet framgår bland annat vad som avses med en vräkning, hur vanligt förekommande det är samt vilka som egentligen ansöker om vräkningar. I del ett utreds även begreppet barnets bästa. För att fastställa innebörden av barnets bästa i fallet då barn vräks, har det även granskats vilka värden hemmet representerar för ett barn och hur en vräkning kan upplevas för barnet. I uppsatsen följer därefter del två, där en mer renodlad granskning av gällande rätt görs. Hyreslagstiftningen har till exempel granskats för att fastställa vilket skydd den erbjuder barnen. Härfter följer en redogörelse för vilka skyldigheter som ingår i kommunens uppdrag som hyresvärd. I del tre granskas om det överhuvudtaget finns en rätt till bostad för barn i Sverige och vems ansvar det i sådana fall är att se till att denna rätt efterlevs. Här utreds även om det är möjligt att förhindra vräkningar av

⁷ Socialstyrelsen [<http://www.socialstyrelsen.se/omsocialstyrelsen>] 2016-12-21.

barn innan de företas. Del fyra består av en analys där materialet som samlats i uppsatsen är föremål för en kritisk granskning, mot bakgrund av hur väl det stämmer överens med principen om barnets bästa. Min analys utmynnar slutligen i en diskussion om huruvida allmännyttiga bostadsbolag överhuvudtaget ska få vräka barn, mot bakgrund av principen om barnets bästa.

2 Barn vräks

2.1 Innebörd

I följande uppsats kommer fokus att ligga på barn som vräks. För klargörandets skull ska nämnas att de barn som åsyftas i denna uppsats, är barn som är sammanboende med sin eller sina föräldrar. Begreppet vräkning har samma innebörd som begreppet avhysning⁸ och i 16 kap 1§ utsökningsbalken (UB) definieras vad som avses med avhysning. Där framgår att det kan innebära en förpliktelse för tidigare nyttjanderättshavare att flytta från en bostadslägenhet. Det är dock något missvisande att tala om vräkningar av barn. Detta då det är föräldern och inte barnet som ingått avtalet som blivit upphävt, vilket följer av 9 kap 1§ föräldrabalken (FB). Barnet kan dock vräkas i sin roll som tredje man, efter att den som barnet bor med blivit förpliktad att flytta.⁹ Av denna anledning har användandet av uttrycket att barn vräks ändå använts.

2.2 Förekomst och orsaker

Enligt Kronofogdemyndighetens statistik berördes 472 barn i Sverige av vräkning av deras bostad under år 2015. Det innebär en ökning med 13 barn jämfört med år 2014. Trots detta är siffran om 472 vräpta barn den näst lägsta sedan 2008, då Kronofogdemyndigheten började föra statistik för vräpta barn.¹⁰ Även om antalet barn som vräks rent generellt kommit att minska något jämfört med tidigare år, är resultatet långtifrån den nollvision som regeringen planerade för i sin hemlöshetsstrategi från år 2007.¹¹ Enligt SABO så äger allmännyttiga

⁸Kronofogdemyndigheten [<https://www.kronofogden.se/Avhysningvrakning2.html>] 2016-12-21.

⁹ Jmfr. 16 kap 8§ UB.

¹⁰Kronofogdemyndigheten [https://www.kronofogden.se/download/18.73c55da914b3fa1855a2a8df/1453970375118/fordjupad_statistik_avhysning_barn_2015.pdf] 2016-12-21.

¹¹ Regeringskansliet, 2014, s.60.

bostadsbolag ungefär hälften av alla hyreslägenheter i Sverige.¹² Tidigare undersökningar har visat att allmännyttiga bostadsbolag dominerar bland de bostadsbolag som ansöker om vräkning av barn.¹³ Denna omständighet kvarstod även år 2015, då kommunala bostadsbolag stod för 51% av de vräkningar som företagits mot barn. Privata hyresvärdar stod samtidigt för 45% av vräkningarna av barn och bostadsrättsföreningar för 4%. Den absolut vanligaste orsaken till att barn vräks är en obetald skuld och denna utgjorde skäl för vräkning i 87% av fallen under år 2015. Den genomsnittliga skulden uppgick till 19 700 kr och i mer än hälften av fallen understeg den 10 000 kr.¹⁴ Liknande siffror presenterades för cirka 10 år sedan då en hyresskuld utgjorde skäl för vräkning i drygt 80% av fallen. Ofta rörde det sig även då om relativt små skuldbelopp. I ett fåtal fall hade vräkningen företagits på grund av störningar från lägenheten.¹⁵

2.3 Barns upplevelse av sin bostads- och uppväxtmiljö

2.3.1 Bostaden ur ett miljöpsykologiskt perspektiv

I följande avsnitt kommer det belysas vad bostaden kan betyda för ett barn, för att på så vis få en inblick i vilka konsekvenser det kan innebära för ett barn att vräkas. Maria Nordström som är docent i psykologi, har utrett vilken betydelse bostaden har för ett barn ur ett miljöpsykologiskt perspektiv. Det miljöpsykologin gör i det aktuella fallet är att den beskriver hur barnen använder, upplever och värderar sin fysiska omgivning.¹⁶ Nordström anger att för att förstå förhållandet mellan individ och miljö, så måste hänsyn tas även till hur individen präglas av de förhållanden där hon växer upp. Dessa förhållanden kan till exempel vara av social eller kulturell karaktär. Det betyder att det visserligen kan finnas liknande mönster mellan olika individer av samma ålder och kön, men att det samtidigt kan finnas olikheter.¹⁷

¹² SABO [http://www.sabo.se/om_sabo/Sidor/Allmannyttan.aspx] 2016-12-21.

¹³ Stenberg m.fl., 2011, s.79.

¹⁴Kronofogdemyndigheten [https://www.kronofogden.se/download/18.73c55da914b3fa1855a2a8df/1453970375118/fordjupad_statistik_avhysning_barn_2015.pdf] 2016-12-21.

¹⁵ DS 2004:041, s.272.

¹⁶ SOU 2005:88, s.261.

¹⁷ SOU 2005:88, s. 261.

Under ett barns uppväxt så byggs platsföreställningar upp successivt. Dessa föreställningar återspeglar hur barnet till en början utforskar en plats för att därefter förstå dess karaktär och egenskaper. Först senare vidgar barnet sitt intresse för omvärlden vilket gör att barnet bekantar sig även med mer avlägsna och okända platser. När barnet befinner sig utomhus de första åren, är det ofta med en förälder nära till hands. I takt med att åren går, låter föräldrarna barnen vistas alltmer utomhus på egen hand. I många år utgör ändå bostadsområdet, förskolan, lekplatser och vägarna till dessa platser, barnets samlade värld utomhus. När barnet därefter börjar skolan, vidgas barnets kännedom om omvärlden ytterligare. Skolan och dess skolgård blir i sig en ny fysisk och social värld där barnet måste orientera sig. Barnets kännedom för omvärlden vidgas dessutom ytterligare av att det träffar andra barn som kommer från platser som inte barnet själv gör.¹⁸

Barnets verkliga intresse för omvärlden uppstår ändå normalt sett först i tonåren. Det är nämligen då som barn i regel utvecklar en tankemässig förståelse för omvärlden. Barnet kan då relatera olika platser till varandra och även förmedla sin kännedom om dem. Detta förhållande kan bland annat konkretiseras genom en undersökning som Nordström gjort, där barn i olika åldrar ombads beskriva sin önskebostad. De yngsta barnen var i åldrarna 9-12 år och det de såg framför sig, var helt enkelt ett hus. Beskrivningarna verkade i stora drag överensstämma med hur det faktiskt såg ut hemma hos dem, och sedan hade de adderat något extra. De äldsta barnen som tillfrågades var i åldrarna 16-17 år och deras beskrivningar hade ibland en litterär karaktär. Det var tydligt att det var just författarens föreställning som beskrevs. Trots detta refererade även de äldre barnen till olika upplevelser från barndomen och uppväxtmiljön.¹⁹

Nordström anger att detta visar på att de platser där vi växer upp, har stor betydelse för oss. Förmodligen beror det på att det är i uppväxtmiljön som vi börjar utveckla vår förståelse för omvärlden. Denna plats utgör också den första personliga referensen, med vilka andra platser senare kommer att jämföras. Förutom att den rent fysiska platsen är viktig, representerar den även andra viktiga värden för oss. De första platserna är till exempel intimt förknippade med

¹⁸ SOU 2005:88, s. 263-264.

¹⁹ SOU 2005:88, s 262-263.

familjen och ens relation till denna. Ett barn upplever alltså att platsen där man lever tillsammans, hör samman med dennes familj.²⁰

2.3.2 Att flytta från bostadsområdet

Även Elisabeth Näsman som arbetar som professor i socialt arbete, betonar det värde som bostaden och bostadsområdet utgör för ett barn. Hon menar att det finns fog för att hävda att barn i betydligt högre grad än vuxna är knutna till bostadsområdet. Det följer av barns begränsade rörlighet på egen hand och att barns sociala liv därför ofta är knutna till den lokala förankringen. Därmed kan det med goda skäl antas att konsekvenserna för barn av en flytt eller avsaknad av en fast bostad, kan vara både annorlunda och mer omfattande än för en vuxen.²¹ Gemensamt för barn och vuxna är att de bygger upp lokala sociala nätverk. Det lokala sociala nätverket fungerar därefter som en resurs för dem båda. Som tidigare angetts rör sig dock barn normalt sett inom ett begränsat område. Ett område som är mer begränsat än för en vuxen. Det innebär att barnets nätverk ofta behöver rekonstrueras och byggas upp på nytt vid en flytt. Det kan komma att påverka barnet negativt. Bland annat finns det studier som visar på att flyttningar under skoltiden, vilket då innebär ett byte av kamrater och skola, kan få negativa konsekvenser för barnets utbildningsgång.²² Avslutningsvis ska också anges att det finns forskning som visar på att man inte ska bunta ihop alla barn med ett osäkert boende. De utgör nämligen ingen homogen grupp. En del barn klarar sig bra trots den omvälvande och stressiga situation de befinner sig i.²³

2.4 Fattiga barn

Hans Swärd, professor i socialt arbete, beskriver att barn idag lever under närmast unika förhållanden vad gäller bland annat deras ekonomiska trygghet. Han beskriver vidare hur detta samtidigt inte är verklighet för alla barn och att det knappast är troligt att barnen i familjer med sämre ekonomi jämför sig med hur barn hade det förr i tiden. De jämför sig

²⁰ SOU 2005:88, s 263.

²¹ SOU 2005:88, s.153.

²² SOU 2001:55, s. 75-76.

²³ Stenberg m.fl., 2011, s. 24.

istället med hur andra barn har det idag och deras situation är då oacceptabel i jämförelse.²⁴ Att gå så långt som att säga att de här barnen fattiga är dock inte helt självklart. Fattigdom är ett laddat begrepp och dess innebörd varierar beroende på vem som får i uppdrag att definiera det. Den fattigdom vi upplever i västvärlden tar sig sällan i uttryck av svält eller djup fattigdom. Det handlar i regel istället om en låg levnadsstandard och otillräckliga ekonomiska resurser. Å ena sidan kan man alltså ha så mycket att man klarar sig, men det kan å andra sidan vara för lite jämfört med vad andra har.²⁵ Det är dock viktigt att komma ihåg att fattigdom eller ekonomisk utsatthet inte enbart handlar om att ha ont om pengar eller låg materiell standard. Enligt nationalekonomen Amartya Sen, handlar fattigdom även om en brist på förmåga att förändra sin situation.²⁶ En fingervisning om hur många barn som lever under ekonomisk utsatthet får vi ändå av de siffror som presenteras i Socialstyrelsens rapporter. Där framgår att det år 2015 fanns närmare 150 000 barn bland de hushåll som erhållit ekonomiskt bistånd. Siffran har legat relativt stadigt däromkring de senaste åren.²⁷

Att barnets förälder eller föräldrar har ont om pengar påverkar givetvis även föräldrarnas möjlighet att hitta och behålla ett boende till dem. Föräldrarnas ekonomi begränsar även möjligheten att fritt välja bostadsområde och typ av bostad. Forskning har bland annat visat att fattiga barn i högre utsträckning än andra varit trångbodda och bott i hyreslägenheter i riskfyllda bostadsområden. Denna problematik har framförallt gällt för barn med ensamstående mödrar. I en undersökning intervjuade Elisabeth Näsman föräldrar till ekonomiskt utsatta barn. Av dessa familjer hade fyra av fem en otrygg boendesituation på grund av deras begränsade ekonomi. Föräldrarna som intervjuades beskrev att det kändes viktigt att kunna ge barnen en bra bostad, ett eget rum och en skola i ett tryggt område. Samtidigt beskrev flera av dem, hur det kunde finnas problem för fattiga att bo i ett område där andra har gott om pengar. En mamma beskrev till exempel hur hennes ena dotter blivit utfrys av andra flickor i klassen, då hon saknade pengar. Denna händelse bekräftas också av

²⁴ SOU 2005:88, s. 67.

²⁵ Ds 2004:41, s. 54-55.

²⁶ Rauhut, 2013, s.19.

²⁷ Socialstyrelsen, 2016, s. 1.

forskning som faktiskt visat att fattiga familjer kan bli mobbade i sitt bostadsområde, just på grund av deras brist på pengar.²⁸

2.5 Vad händer med barnen som vräks?

2.5.1 Vräckningshotade barn försvinner

”Jag har aldrig varit med om värre i mitt liv! Jag var aldrig hemma på hotellet... Jag kunde inte, jag kände mig som att jag var i fängelse... Jag var lite hos några kompisar, ibland var jag hos mormor, eller faster, jag var lite runt. Jag gick hem och duschade, bytte om, stack direkt igen. Jag var inte hemma på ett och ett halv år, jag bara gick hem och bytte om.”²⁹

I en studie från Socialstyrelsen undersöktes barnvräkningar från år 2010. I studien analyserades bland annat om bostaden som skulle vräkas verkligen var den som barnen bodde i stadigvarande. Det framgick att så var fallet i nästan 75% av fallen. Den andel barn som faktiskt bodde stadigvarande i bostaden när vräkningen väl ägde rum, motsvarade dock endast 30%. Då det saknas kunskap om hur många barnfamiljer som flyttar innan vräkningen verkställs, finns heller ingen långsiktig uppföljning av de barn som berörts av vräkning.³⁰ Forskaren Cecilia Löfstrand beskriver att det finns en risk att ett antal barn försvinner ur statistiken över vräkta hushåll. Detta då det inte är ovanligt att hushållen omdefinieras, framförallt vad gäller umgängesbarn. Föräldern som vräks kan då bli definierad som ensamstående utan barn då barnet som bott med denna förälder, istället flyttas över till den andra föräldern. Denna lösning innebär att det på pappret framstår som att barnet inte blivit vräkt överhuvudtaget. På så vis behöver inte sociala myndigheter hjälpa familjen heller. Löfstrand beskriver vidare att sociala myndigheters bild av att barn inte vräks, kan upprätthållas på två sätt. Först och främst kan den vräkta föräldern omdefinieras till ensamstående genom att barnen som tillhör hushållet flyttar någon annanstans. För det andra är det möjligt att den vräkta familjen inte betraktas som en vanlig barnfamilj, då de inte motsvarar bilden av en typisk kärnfamilj.³¹

²⁸ Näsman, 2012, s.69-71.

²⁹ Andersson mfl., 2007, s. 147.

³⁰ Socialstyrelsen, 2013a, s. 13.

³¹ Eriksson mfl., 2009, s. 145.

Ibland kan det även vara socialtjänsten som ger förslag till en förälder som riskerar att vräkas, att flytta över barnet till den andra föräldern. Detta då socialtjänsten i möjligaste utsträckning vill förhindra vräkningar av barn, då det kan innebära ett trauma för barnet. Dessvärre innebär ett sådant förfarande samtidigt en separation mellan barn och förälder. I vissa fall går de barnfamiljer som vräkts heller inte att hitta. I en studie från 1991 gjordes stora ansträngningar att hitta de vräkta familjerna. Trots det var det omöjligt att hitta så många som en tredjedel av dem. Bland dem som hittades då, hade var tredje en ny lägenhet efter 1.5 år. När samma undersökning utfördes under 2001, var det endast var tionde vräkt person som hade en ny lägenhet efter 1.5-2 år.³²

2.5.2 Det nya boendet

Mot vetskapen om att endast var tionde person har en ny lägenhet efter 1.5-2 år, följer frågan var de här familjerna egentligen tar vägen. På initiativ av Hans Swärd och Gunvor Andersson, professor respektive professor emerita i socialt arbete, utfördes en enkät med syfte att ge svar på den frågan. Enkäten omfattade 30 barnfamiljer som blivit bostadslösa. Samtliga av dessa familjer hade därför endast ett temporärt boende.³³ Trots att familjerna hade ett tak över huvudet skulle de ändå klassas som hemlösa. Detta enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet.³⁴

Familjernas aktuella boende kunde delas in i fem olika kategorier. I nästan hälften av fallen bodde familjen på en campingplats, ett vandrarhem eller ett hotell. De problem som följde av detta var att de ofta var trångbodda och hade svårigheter att utföra dagliga aktiviteter. Till dessa aktiviteter räknades matlagning, tvätt och normalt familjeliv såsom läxläsning upp. De uppgav också att det kunde vara svårt att hålla kontakt med släktingar och vänner då endel hotell inte tillät besökare. Den näst vanligaste kategorin av boende var att bo som inneboende hos släktingar och bekanta. Även här var trångboddheten ett problem och många upplevde att värdfamiljen egentligen ville bli av med dem. Om inte värdfamiljen i sig var den som uttalat

³² Socialstyrelsen, 2013a, s. 13.

³³ Andersson mfl., 2007, s. 109.

³⁴ Socialstyrelsen [<http://www.socialstyrelsen.se/hemloshet/omfattning/definition>] 2016-12-21.

det, kunde åtminstone hyresvärden ifrågasätta att dess hyresgäster hade andra personer som inneboende. Den tredje vanligaste kategorin av boende var ett kategoriboende. Ett kategoriboende innebär att socialtjänsten disponerar över boendet och upplåter det tillfälligt till familjer som står utanför bostadsmarknaden. Denna verksamhet präglas dock av att den ska vara provisorisk så de flesta som hamnar i ett kategoriboende, har först bott på något av de sätt som anges ovan. Till de två sista kategorierna av boende hör de mest akuta och de benämns ambulerande tillvaro samt krisboende. Den ambulerande tillvaron innebär att boendesituationen är mycket oklar och att familjen flyttar runt och bor en kort tid på varje ställe. Krisboendet kommer normalt sett inte i fråga för barn som blivit vräkt då det i regel används som en akutåtgärd för kvinnor som blivit utsatta för våld i hemmet. De har därför inte flyttat på grund av en vräkning, utan för att undvika fortsatt våld i hemmet.³⁵

3 Barnets bästa

3.1 Barnkonventionens ställning

Då uppsatsens syfte baseras på att gällande rätt kommer att analyseras och ifrågasättas utifrån principen om barnets bästa, följer här ett helt avsnitt om denna princip. Fokus kommer ligga på att utreda principens ställning och dess innebörd. I analysen kommer principen därefter att användas som ett verktyg för att utröna vilka krav som kan ställas på annan lagstiftning genom den. Som nämdes i inledningen till uppsatsen så är barnets bästa inget nytt begrepp. Principen om barnets bästa såsom vi känner den idag, infördes i Sverige år 1990. Det var nämligen då Sverige ratificerade Barnkonventionen.³⁶ En av de principer som genomsyrar Barnkonventionen är den om barnets bästa. Barnkonventionen har dock inte inkorporerats i Sverige ännu och har därmed inte ställning som svensk lag.³⁷ År 2016 lade dock Barnrättsutredningen fram sitt betänkande med förslag på en lag om inkorporering av Barnkonventionen som ska träda i kraft den 1 januari 2018.³⁸ Inför sitt ställningstagande iakttog utredningen ett antal områden som i stor utsträckning påverkade barn och som de därför fann angelägna. De fann då att det fanns ett antal brister när det kom till genomslaget

³⁵ Andersson mfl., 2007, s. 110-114.

³⁶ Prop. 1989/90:107, s.3.

³⁷ Jmfr. Schiratzki, s.44.

³⁸ SOU 2016:19, s.19.

av barnens rättigheter enligt Barnkonventionen med dess nuvarande ställning. Vidare fann de att bristerna var tydligast när det gällde principen om barnets bästa och barnets rätt att komma till tals.³⁹

I folkrättslig mening är ju Sverige redan bunden av Barnkonventionen, vilket innebär att vi är förpliktade att uppfylla de krav den ställer. Så långt det är möjligt ska därför både myndigheter och domstolar, tolka de svenska rättsreglerna fördragskonformt. Utredningen fann ändå att en inkorporering skulle kunna bidra till att Barnkonventionen får en vidare verkan. Barnkonventionen skulle då vara gällande lag, vilket innebär att denna ensamt skulle kunna ligga till grund för myndigheters beslut i ärenden. Tjänstemän och beslutsfattare skulle alltså måsta förhålla sig till den på ett annat sätt. Utredningen anger även att det är sannolikt att en inkorporering skulle bidra till att barnets rättigheter får en mer framstående plats i den offentliga debatten och i lagstiftningsärenden. Härefter beskrivs att en inkorporering skulle kunna utgöra en utfyllnad till de områden där lagstiftningen ännu inte tillgodoser barnets rättigheter fullt ut. Avslutningsvis uttalas att en inkorporering av Barnkonventionen, inte enbart skulle stärka barnens rättigheter rent formellt utan även i praktiken. Barnets rättigheter skulle därmed tillgodoses i större utsträckning än med den nuvarande ordningen.⁴⁰

3.2 Principen om barnets bästa

Principen om barnets bästa återfinns i artikel 3 i Barnkonventionen. Där anges att barnets bästa ska komma i främsta rummet, vid alla beslut som rör barnet. Denna lydelse är dock något missvisande då den svenska översättningen är baserad på ett äldre FN-dokument. I det äldre dokumentet angavs att barnets bästa ska vara "the primary consideration". Numera anges dock endast att barnets bästa ska vara "a primary consideration."⁴¹ Denna skillnad mellan den nuvarande originalversionen på engelska och den svenska översättningen, märks också i Barnrättskommitténs allmänna kommentar till artikel 3. Barnrättskommittén talar om att barnets bästa består av tre delar: en materiell rätt, en grundläggande rättslig tolkningsprincip samt ett tillvägagångssätt. Vad gäller den materiella rätten och den svenska

³⁹ SOU 2016:19, s. 21.

⁴⁰ SOU 2016:19, s. 20-22.

⁴¹ Schiratzki, 2014, s. 32.

översättningen av den, så anges alltså att barnet har rätt att få sitt bästa bedömt och satt i främsta rummet när olika intressen vägs mot varandra i beslut som gäller barnet. Vidare anges att denna rättighet alltid ska tillämpas vid beslut som rör ett enskilt barn. När den materiella rätten anges enligt originalversionen så är det istället med orden ”The right of the child to have his or her best interests assessed and taken as a primary consideration when different interests are being considered in order to reach a decision on the issue at stake...”.⁴² Det jag vill synliggöra här är att förutom att en översättning av en viss bestämmelse kan baseras på ett äldre dokument, så kan också innebörden av vissa ord ändras efter att de har översatts. Här anser jag till exempel att innebörden av den svenska översättningen skulle kunna ses som ett uttryck för en starkare rätt, än den som anges i originalversionen.

Vad gäller de två andra delarna av barnets bästa, anser jag att översättningen överensstämmer med originalet i alla väsentliga delar. Översättningen av dessa används därför härefter. Del två benämns som en grundläggande rättslig tolkningsprincip. Som vägledning för denna anges att om en rättsregel är öppen för fler än en tolkning så ska företräde ges till den som tillgodoser barnets bästa på det lämpligaste sättet. Avslutningsvis uttalas att det så kallade tillvägagångssättet innebär att när ett beslut som berör ett barn ska tas, så måste beslutsprocessen innehålla en utvärdering av vilka positiva och negativa konsekvenser beslutet kan få för barnet. Konventionsstaterna ska alltså ha förklarat hur man tagit hänsyn till barnets bästa i just den aktuella fallet.⁴³

Många försök har gjorts för att närmare beskriva vad principen om barnets bästa innebär. Bland försöken finns abstrakta lydelse där det anges att barnets bästa innebär att man ska försöka se med barnets ögon.⁴⁴ Någon generell lydelse av vad barnets bästa innebär, har ändå inte kunnat konkretiseras i lag. I vissa lagar har dock särskilda utgångspunkter angivits och dessa ska då beaktas i de berörda fallen.⁴⁵ Barnets bästa ska i alla fall avgöras utifrån en bedömning av de individuella förhållanden som föreligger för barnet. Såväl barnets fysiska

⁴² CRC/C/GC/14.

⁴³ Barnrättskommitténs allmänna kommentar, 2013, s.5.

⁴⁴ Prop. 2005/06:99, s.39.

⁴⁵ Se 6 kap 2§ FB.

som psykiska välbefinnande och utveckling, måste tillgodoses vid en bedömning. Därför ska en bedömning av vad som ligger i barnets bästa, så långt det är möjligt, ta hänsyn till vilka effekter ett beslut kan få för barnet både på ett långsiktigt och ett kortsiktigt plan. Härigenom blir det uppenbart att det är i det närmaste omöjligt att ge en definition av vad som är bäst för barnet. En domstols respektive socialnämndens uppfattning, antaganden och bedömningar av vad som är bäst för barnet, kan därför bli avgörande vid ett beslut som rör ett barn.⁴⁶ Vid en sådan avvägning kan också barnets bästa komma att prövas mot andras intressen. Detta då barnets bästa ibland kan stå i motsättning till ett omfattande samhällsintresse eller mot andra grupperns behov och intressen. Ofta handlar det om motsättningar om hur ekonomiska resurser ska fördelas och Barnkonventionen ger ingen klar vägledning i de fallen. Barnets bästa ska ändå vara en tungt vägande faktor, men det finns inte heller någon tydlig vägledning till hur tungt barnets bästa ska väga. Detta får till följd att det inte heller finns några klara riktlinjer när det kommer till beslut som egentligen rör föräldrarna, men som även får konsekvenser för det enskilda barnet.⁴⁷

3.3 Ett objektivt och ett subjektivt perspektiv

I en svensk utredning där begreppet barnets bästa undersöks, redogörs det för en teori som en brittisk familjerättsexpert vid namn John Eekelaar skapat. John Eekelaars teori utgår från att det i grunden finns två sätt att avgöra vad som är barnets bästa. Det ena är att beslutsfattare på olika nivåer, baserar sina bedömningar på vetenskap och beprövad erfarenhet. Sättet förutsätter därför att beslutsfattarna har kunskap om barn eller att de kan inhämta den kunskapen från experter. Det andra sättet är att barnet ifråga själv får ge uttryck för sin uppfattning om vad som är dess bästa. Det senare sättet kräver dock att barnet känner sig tryggt och att det inte utsätts för påverkan av sin omgivning. Avslutningsvis menar Eekelaar att det bästa sättet att bedöma vad som är barnets bästa, är att kombinera det objektiva perspektivet med det subjektiva perspektivet.⁴⁸

⁴⁶ SOU 2005:43, s.478.

⁴⁷ SOU 1997:116, s. 137.

⁴⁸ SOU 1997:116, s. 134.

Det subjektiva perspektivet har även uppmärksammats i Barnkonventionen och framförallt i artikel 12. Där behandlas nämligen frågor om barns vilja och barns rätt att komma till tals. Vad gäller det subjektiva perspektivet ska dock nämnas att dess användbarhet i praktiken, kan begränsas av att vissa barn inte har reell möjlighet att uttrycka ett ställningstagande.⁴⁹ Trots detta har ändå domstolen en skyldighet att faktiskt uppmärksamma barnets vilja, även om värdet som barnets vilja tillmäts, i slutändan kan vara beroende av dess ålder och mognad.⁵⁰ Att hänsyn ska ta till barnets vilja med beaktande av ålder och mognad finns även angivet i lag.⁵¹

3.4 Barns grundläggande behov

Eekelaars uppfattning om att vetenskap och beprövad erfarenhet bör kombineras med barnets egna åsikt vid en bedömning av barnets bästa, delas även av Barnrättskommittén. Barnrättskommittén beskriver även att det på forskningsområdet, brukar ske en uppdelning av barnets behov i två grupper. Till den ena gruppen hör de behov som har en grundläggande betydelse för barns utveckling. De är alltså nödvändiga för att barnet ska kunna utvecklas normalt. De andra behoven är visserligen också av stor vikt, men inte på samma djupa och avgörande sätt. Bland de grundläggande behoven nämns barnets behov av omvårdnad och skydd. Vidare anges att det mest elementära livsbehov ett barn har, är att få den omvårdnad och det skydd som behövs för att barnet ska överleva och utvecklas. I detta ingår bland annat att barnets får en näringsrik kost, kläder och en bostad. Bostaden bedöms alltså utgöra ett grundläggande behov för ett barn.⁵²

⁴⁹ Jmfr. Singer, 2012, s.31.

⁵⁰ Singer, 2012, s.31.

⁵¹ 6 kap 2a§ 3st FB.

⁵² SOU 1997:116, s. 135.

DEL II

4 Hyreslagstiftningen

4.1 Hyresgästens besittningsskydd och förverkandegrunderna

I lagen finns det inget generellt förbud mot vräkningar av barn. En sådan ordning har nämligen ansetts kunna resultera i oanade konsekvenser vad gäller barnfamiljers möjlighet att få en bostad i första skedet.⁵³ Majoriteten av de bestämmelser som rör en bostadshyresgäst återfinns i 12 kap jordabalken. Kapitlet benämns ofta hyreslagen då det uteslutande behandlar situationer som rör just hyra. När det kommer till uppsägningar finns det ett antal bestämmelser i kapitlet som aktualiseras. Först och främst ska bestämmelserna i 12 kap 45-52§§ JB nämnas, där det så kallade besittningsskyddet regleras. Besittningsskyddet innebär att utgångspunkten när en hyresgäst sägs upp, är att hyresgästen i själva verket har rätt till förlängning vid hyrestidens utgång. Det innebär att hyresgästen inte behöver vidta någon åtgärd om hen blivit uppsagd för avflyttning, utan det är istället upp till hyresvärden att gå vidare med en rättslig prövning. Vid en rättslig prövning så beslutas om huruvida skälen för uppsägningen kan godtas. I det fall att hyresgästen väljer att inte flytta självmant och hyresvärden inte går vidare med uppsägningen, blir alltså uppsägningen ogiltig.⁵⁴ De skäl som hyresvärden kan använda för att neka en hyresgäst förlängning räknas upp i 12 kap 46§ JB. Bland skälen anges scenarion där hyreshuset ska rivas eller då det inte längre ska användas till uthyrning av bostäder. I 12 kap 46§ 1st 1p nämns även situationen där hyresrätten är förverkad, utan att hyresvärden har sagt upp avtalet att upphöra i förtid. Generellt sett har nämligen hyresavtal som sägs upp med hänvisning till 12 kap 46§, tre månaders uppsägningstid. Detta anges i 12 kap 4§ 1st 1p JB.

En uppsägning på grund av förverkande kan även ske med omedelbar verkan vilket får till följd att även besittningsskyddet upphävs.⁵⁵ I 12 kap 6§ 1st JB anges att hyresavtalet då upphör att gälla genast, förutom i ett fall som beskrivs närmare under nästa rubrik. Hyresavtalet kan dock bestå om parterna kommer överens om det eller om hyresnämnd eller

⁵³ Stenberg m.fl., 2011, s.6.

⁵⁴ Larsson m.fl., 2014, s. 191.

⁵⁵ Larsson m.fl., 2014, s. 196.

domstol underkänner uppsägningen.⁵⁶ De omständigheter som kan leda till hyresrättens förverkande anges i 12 kap 42§ JB. Bland dessa omständigheter kan till exempel nämnas att hyresrätten är förverkad om en hyresgäst olovligen har hyrt ut sin lägenhet i andra hand, om en hyresgäst vanvårdat sin lägenhet eller orsakat störningar, samt om en hyresgäst dröjt mer än en vecka efter förfallodagen med att betala hyra. Det ska tilläggas att om det som ligger hyresgästen till last, endast är av ringa betydelse så förverkas inte hyresrätten. Detta framgår av 12 kap 42§ 5st JB.

4.2 Obetald hyra

Som tidigare nämnts i avsnitt 1.3. är obetald hyra den överlägset vanligaste orsaken till att barn vräks.⁵⁷ Vidare utgör obetald hyra det enda undantaget från principen att hyresavtalet upphör att gälla genast vid ett förverkande, vilket framgår av 12 kap 6§ 1st 1p JB. Obetald hyra är den första av förverkandegrunderna och den anges i 12 kap 42§ 1st 1p JB. Där fastslås att: ”Hyresrätten är förverkad och hyresvärden berättigad att säga upp avtalet att upphöra i förtid, om hyresgästen, när det gäller en bostadslägenhet, dröjer med att betala hyran mer än en vecka efter förfallodagen och annat inte följer av 55d§ femte-sjunde styckena.” Enligt 12 kap 19§ JB ska det belopp som hyran uppgår till ska vara bestämt och angivet i hyresavtalet eller enligt hyresförhandlingslagen (1978:304), om avtalet innehåller en förhandlingsklausul. Hyran ska även vara betald senast den sista vardagen före varje kalendermånads början, detta i enlighet med 12 kap 20§ JB.

4.3 Återvinning

Vad gäller förverkande på grund av dröjsmål med betalning av hyra, finns ytterligare en bestämmelse som aktualiseras. Denna återfinns i 12 kap 44§ JB och reglerar så kallad återvinning. I 12 kap 44§ 1 st 1 p JB anges att en hyresgäst, trots hyresförsummelse, inte får skiljas från lägenhet om denne betalar in hyran på angivet sätt inom tre veckor från det att denne delgetts underrättelse om denna möjlighet, samt mottagit meddelande om uppsägningen. Hyresvärden ska även ha lämnat ett meddelande till socialnämnden i den kommun där lägenheten är belägen, där det framgår vilken orsaken till uppsägningen är. Med

⁵⁶ Edling, 2014, s. 266.

⁵⁷ Kronofogdemyndigheten [https://www.kronofogden.se/download/18.73c55da914b3fa1855a2a8df/1453970375118/fordjupad_statistik_avhysning_barn_2015.pdf] 2016-12-21.

tidigare reglering, kunde möjligheten till återvinning gå förlorad, utan att socialnämnden underrättats överhuvudtaget. Efter att ett förslag från boende- och bostadsfinansutredningen antagits, ändrades dock detta. Återvinningsfristen började därefter löpa först efter att socialnämnden underrättats. Som skäl för förslaget angavs att vräkningar kunde undvikas i många fall, förutsatt att kommunala organ hade kopplats in. De kommunala organen hade då möjlighet att bland annat betala förfallen hyra. Vidare angavs att förhindrandet av vräkningar så långt möjligt, måste ligga i samhällets intresse då det även kan förhindra att ytterligare sociala problem uppstår.⁵⁸

I början av 1990-talet utreddes vilka tidsfrister som skulle gälla för att en hyresgäst skulle bedömas befinna sig i dröjsmål med hyran, samt inom vilken tid återvinning skulle kunna ske. Det beslutades då att tidsfristen för när en hyresgäst bedömdes vara i dröjsmål, skulle förlängas från två dagar till en vecka medan återvinningsfristen förlängdes från de tolv dagar som tidigare gällt till två veckor. Föredragande statsråd ansåg dock inte att det verkliga intresset skulle uppnås genom förordnandet att förlänga tidsfristerna. Istället skulle socialnämndernas möjligheter att agera förbättras. Vidare angavs att starka skäl talade för att hyresgästen inte skulle förlora sin bostad förutsatt att socialnämnden åtagit sig betalningsansvaret. Detta då hyresvärderna då fått en solvent motpart att förhålla sig till. Flera remissinstanser hade här invänt att socialnämnden trots sitt åtagande att betala hyran, kunde dröja med att göra det. Statsrådet menade dock att man kunde utgå från att socialnämnderna noggrant och utan dröjsmål skulle fullgöra det de åtagit sig. Vidare resonerade statsrådet att om socialnämnderna meddelade hyresvärderna skriftligen om att betalningsansvaret övergått på dem, så borde inte hyresgästen kunna avhysas oavsett. På så vis tillgodosågs både hyresgästens intresse utan att hyresvärdens förbisågs.⁵⁹

De motiveringar som statsrådet redogör för ovan instämmer inte författarna till Hyreslagen: En kommentar i. Leif Holmqvist och Rune Thompson menar nämligen att bedömningen att socialnämnden är en solvent motpart, kanske inte längre stämmer med dagens besvärliga ekonomiska situation. Vidare ifrågasätts statsrådets omedelbara antagande att

⁵⁸ Prop. 1977/78:175, s.174-176.

⁵⁹ Prop 1992/93:115, s.16.

socialnämnderna noggrant och utan dröjsmål skulle utföra sina åtaganden. Holmqvist och Thompson menar att det är en optimistisk syn mot bakgrund av tidigare praktiska erfarenheter då socialnämnderna visst dröjt med betalning, trots löften till hyresgästen om att de skulle betala i tid. Det här kan då innebära att hyresvärden vid utebliven betalning, antingen för talan mot hyresgäst, socialnämnd eller mot dem båda.⁶⁰ Situationen att socialnämnden själva betalar hyra försent beskrivs närmare något senare i propositionen. Det anges då att det kan gå en tid från det att nämndens meddelande skickats till dess att de faktiskt betalat hyran. Ett sådant dröjsmål ska dock inte ligga hyresgästen till last vid en prövning enligt reglerna om besittningsskydd.⁶¹ Att denna ordning nu råder framgår av 12 kap 44§ 3st 1p JB. Där stadgas nämligen att en bostadshyresgäst inte får skiljas från sin lägenhet om en socialnämnd inom tiden som anges i 12 kap 44§ 1st 1p JB, skriftligen har meddelat hyresvärden att nämnden åtar sig betalningsansvaret för hyran.

4.4. Den rättsliga prövningen och dess påföljder

Det finns alltså två olika regelsystem för uppsägningar av hyresavtal. Ett där hyresavtalet inte kan förlängas enligt 12 kap 46§ JB och ett där hyresrätten är förverkad och hyresavtalet därför sägs upp i förtid enligt 12 kap 42§. Om en hyresgäst inte flyttar trots uppsägningen så gäller olika förfaranden beroende på om uppsägningen skedde med hänvisning till 12 kap 46§ JB eller till 12 kap 42§ JB. För uppsägningar som sker med hänvisning till 12 kap 46§, gäller först och främst att hyresgästen har rätt att bo kvar som vanligt under uppsägningstiden. Har dock inte hyresgästen flyttat då uppsägningstiden gått ut, kan hyresvärden överlämna frågan om avtalet ska förlängas till hyresnämnden. Om hyresnämnden då finner att det inte finns skäl att förlänga avtalet så upphör det att gälla. För uppsägningar som sker med hänvisning till 12 kap 42§ JB, överlämnas istället frågan om förverkande till tingsrätt eller Kronofogdemyndighet. I båda fallen verkställs en eventuell avhysning av Kronofogdemyndigheten.⁶²

Avhysning definieras som tidigare nämnts i 16 kap 1§ UB. En avhysning kan bland annat innebära en förpliktelse för tidigare nyttjanderättshavare att flytta från en bostadslägenhet. En

⁶⁰ Holmqvist m.fl., 2013, s.375.

⁶¹ Prop 1992/93:115 s. 45.

⁶² SOU 2005:88 s. 39.

ansökan om avhysning, eller om vräkning som det också kallas, ska lämnas till Kronofogdemyndigheten. Då Kronofogdemyndigheten fått in en sådan ansökan, ska de i sin tur underrätta socialnämnden om att de fått in en ansökan och att en vräkning kommer genomföras. Detta förutsätter dock att det finns en dom, ett utslag eller annan handling med rättslig grund som genom sitt innehåll styrker den sökandes rätt att få avhysningen genomförd. Ett sådant bevis kallas en exekutionstitel och för utfående av sådan, ska värden ha vänt sig till antingen tingsrätten eller Kronofogdemyndigheten. Om hyresvärden väljer att vända sig till Kronofogdemyndigheten så kan de meddela utslag genom en så kallad summarisk process. En summarisk process sker nästan uteslutande genom skriftväxling och förfarandet är även hårt formaliserat. För att sammanfatta det hela kan man säga att den huvudsakligen har som syfte att kontrollera om en hyresgäst överhuvudtaget har något att invända innan de ger den sökande rätt. Via Kronofogdemyndigheten kan den sökande därefter genomdriva sitt krav på vräkning. Om hyresgästen skulle invända något så överlämnar Kronofogdemyndigheten ärendet till tingsrätten där det istället avgörs.⁶³

5 Allmännyttan

5.1 Allmännyttiga bostadsbolags roll

I nationalencyklopedin definieras vad som avses med allmännyttiga bostadsbolag. Där anges att det är ”företag ursprungligen definierat som ägt eller kontrollerat av en kommun och förvaltande [*sic!*] bostadsfastigheter utan enskilt vinstsyfte.”⁶⁴ Termen allmännyttigt bostadsbolag går även att spåra så långt bak som till början av 1990-talet och redan då användes det som en generell bedömning på olika typer av bostadsproduktion utan just vinstsyfte.⁶⁵ Den nuvarande regleringen på området utgörs av lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag (LkB). I 1§ 1st LkB anges att ett allmännyttigt kommunalt bostadsaktiebolag är ett aktiebolag som en kommun eller flera kommuner gemensamt har det bestämmande inflytandet över och som i allmännyttigt syfte ska förvalta hyresrätter, främja bostadsförsörjning samt erbjuda hyresgäster möjlighet till inflytande i

⁶³ SOU 2005:88 s. 39-41.

⁶⁴ Nationalencyklopedin [<http://www.ne.se.proxy.ub.umu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/allmännyttigt-bostadsföretag>] 2016-12-21.

⁶⁵ Nationalencyklopedin [<http://www.ne.se.proxy.ub.umu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/allmännyttigt-bostadsföretag>] 2016-12-21.

boendet och bolaget. Vidare anges i 2§ 1st LkB att bolaget ska bedriva sin verksamhet enligt affärsmässiga principer, trots 2 kap 7§ och 8 kap 3c§ kommunallagen (1991:900) (KL).

5.2 Innebörden av ett samhällsansvar

Att ett kommunalt bostadsbolag ska verka enligt ett allmännyttigt syfte anges alltså i 1§ 1st LkB. Av detta följer ett samhällsansvar. Vad som avses med ett samhällsansvar anges bland annat i förarbeten till den nuvarande lagen.⁶⁶ Där beskrivs att det grundläggande motivet för det kommunala bostadsbolagets ägande, är främjandet av bostadsförsörjning. Av detta följer att det kommunala bostadsbolaget ska tillgodose olika bostadsbehov. Vidare anges att en grundläggande tanke är att boendet som de kommunala bostadsbolagen erbjuder, ska vara tillgängligt för alla. Detta ska gälla oavsett hyresgästens sociala, ekonomiska eller etniska bakgrund. Såväl invånare med låga inkomster och höga inkomster ska alltså kunna vara hyresgäster hos det kommunala bostadsbolaget. Kommunerna lyfter ofta fram syftet med sitt ägande av hyresrätter och vilken nytta som det kommunala bostadsbolaget kommer att tillföra till kommunen och dess invånare. Här betonar kommunerna även de grundläggande ekonomiska, sociala och ekologiska utgångspunkterna för bolagets verksamhet. Till exempel skulle ett socialt ansvarstagande kunna anges som en särskild utgångspunkt för verksamheten.⁶⁷

Bostadsforskaren Martin Grander har genomfört en enkät med de kommunala bostadsbolagen för att ta reda på hur de arbetar med samhällsansvar. Av resultaten kunde han dela upp samhällsansvaret i tre olika områden. Det ena området handlade om den hyresgästnära sociala relationen och åtgärder kopplade till hyresgästens boende. De andra två handlade om åtgärder som var knutna till bostadsområdet och stads- och samhällsutvecklingen i stort.⁶⁸ Till det första området berördes bland annat frågor om vräkningar. Av Granders intervjuer framgick att några av de kommunala bostadsbolagen arbetade med så kallat bosocialt arbete, bland annat med avseende på hur vräkningssituationer kan undvikas. Ett av bostadsbolagen som arbetade med detta, var Hyresbostäder i Norrköping. De hade utvecklat ett särskilt system för

⁶⁶ Prop 2009/10:185, s.40-42.

⁶⁷ Prop 2009/10:185, s.40-42.

⁶⁸ Grander, 2015, s.162-164.

att förebygga vräkningar. Bland annat avsatte de tid om en nyinflyttad hyresgäst hade behov av lite extra hjälp för att komma till rätta. Intervjupersonen vid Hyresbostäder i Norrköping uppgav även att antalet vräkningar i bolaget var lägst i landet i förhållande till antalet invånare. Vidare uppgav intervjupersonen, att anledningen till resultatet, var just satsningen på att ha ett utvecklat vräkningsförebyggande system.⁶⁹

Att de kommunala bostadsbolagen inte arbetar tillräckligt mycket med att förebygga vräkningar, framförallt mot barn, är något Bris Nord och Hyresgästföreningen Region Norrland riktat kritik mot. De har utrett hur kommunerna i Norrland hanterar vräkningar av barn, genom att granska de kommunala bostadsbolagens ägardirektiv. Med Norrland avses dock här, endast kommunerna hemmahörande i Jämtland, Norrbotten, Västerbotten samt Västernorrland.⁷⁰ Vid en genomgång av 22 norrländska kommuners ägardirektiv för de kommunala bostadsbolagen, var det inget av dem som nämnde vräkningar av barn. Av dessa 22 kommunala bostadsbolag, var det endast fem av dem som överhuvudtaget uppmanade företaget att ha en samverkan med kommunens socialförvaltning. Av dessa fem var det dessutom bara ett ägardirektiv som innehöll tydliga rutiner vid den vanligaste grunden för uppsägning, nämligen obetald hyra. Bris Nord och Hyresgästföreningen Region Norrland anger att detta inte är hållbart då flera berörda myndigheter har betonat vikten av tidiga insatser och att myndigheterna måste samverka för att upprätthålla ett långsiktigt förebyggande arbete. Vidare anför dem att om problemet inte uppmärksammas i ägardirektiven, så försvåras arbetet för kommunerna att förebygga vräkningar, då inte ens de egna bostadsbolagen ger tydliga direktiv i frågan. Att denna möjlighet verkligen finns för de kommunala bostadsbolagen, är också något som rapporten betonar. Det anges att kommunen har ett antal verktyg att styra det kommunala bolaget. I bolagsordningen beskrivs bolagets verksamhet, medan kraven på bolaget kan specificeras i ägardirektiven. Ägardirektiven utgör förvisso ett frivilligt formellt styrdokument, men det är lika fullt bindande om det finns.⁷¹

⁶⁹ Grander, 2015, s. 164-166.

⁷⁰ Samhällsansvaret hos allmännyttan i Norrland, 2015, s. 1.

⁷¹ Samhällsansvaret hos allmännyttan i Norrland, 2015, s. 3-4.

5.3 Samspelet mellan kravet på affärsmässighet och samhällsansvar

Förutom att det kommunala bostadsbolaget ska ha ett allmännyttigt syfte i vilket ett samhällsansvar ingår, anges även att det kommunala bostadsbolaget ska verka enligt affärsmässiga principer. Vad som avses med affärsmässighet anges vara det övergripande förhållningssätt som ett företag som inte är subventionerat, intar inför investeringar, i sin relation till andra aktörer samt i det sätt som företaget arbetar på i sin dagliga drift.⁷² SABO själva beskriver att definitionen av affärsmässighet förändrats från att en gång avse att bolagen ska gå runt, till att de nu ska sträva efter maximal vinst.⁷³ I 1 § 1st godtas även avsteg från 2 kap 7 § KL och i 8 kap 3c § KL, där förbudet mot att driva företag med vinstsyfte samt förbudet mot att driva företag utom självkostnadsprincipen anges. Att dessa avsteg tilläts uppges bero på att EU-rättens konkurrensregler tidigare stod i konflikt med det regelverk som gällde för allmännyttan.⁷⁴ De kommunala bostadsbolagen balanserar alltså två intressen. Hur denna balans skulle kunna uppnås och upprätthållas var ingenting som regeringen berörde i någon vidare utsträckning i lagens förarbeten. Det angavs först och främst att Socialstyrelsen saknade en analys av hur de två kraven skulle förhålla sig till varandra. Det hänvisas därefter till en tidigare utredning där det angavs att ett affärsmässigt kommunalt bostadsaktiebolag, endast får vidta åtgärder, om det på viss sikt kan förväntas bli lika lönsamt för bolaget att vidta åtgärden som att avstå från den. Det redogjordes därefter för att det inom den privata sektorn har visats att företags rykte och varumärke, kan stärkas genom att de engagerar sig i samhällsfrågor. Regeringen anser därför att de kommunala bolagen bör agera på samma sätt, men betonar att kommunen aldrig kan kräva att bolaget utför åtgärder som inte är lönsamma. Sammanfattningsvis gör regeringen ett antagande om att ett samhällsansvar förmodligen kan stärka företagets lönsamhet. Därmed bör en balans kunna uppnås.⁷⁵

Docenten Karolina Windell kommenterar att det ofta finns en gemensam syn på att företag har ett samhällsansvar utöver de krav som lagen ställer, och att detta på sikt kan gynna företagets affärer. Trots detta finns det ingen samsyn kring hur långt detta ansvar sträcker sig eller för

⁷² Prop 2009/10:185, s.44.

⁷³ Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, 2011, s.7.

⁷⁴ Kjellström, 2015, s.79.

⁷⁵ Prop 2009/10:185, s. 42.

vilka sociala problem som företagen bör bidra med lösningar. Hon menar vidare att vi därför möter många olika ställningstaganden till ansvarets omfattning.⁷⁶

DEL III

6 Barns rätt till bostad

6.1 Övergripande om rätten till bostad enligt svensk lag

En grundläggande utgångspunkt för att en människa ska kunna forma sitt liv och sin framtid är att ha ett hem. Forskning visar även att trygghet och stabilitet i boendet, kombinerat med ett individuellt anpassat stöd, utgör en viktig förutsättning för att en person ska ges styrka att förändra sin situation. Att ha ett hem utgör alltså ett slags nav vad gäller ens möjligheter att sköta sitt arbete, sin hälsa och sina sociala relationer. Därför bör förståelsen av vad det innebär att vara hemlös, vidgas till att även förstås som något mer än en avsaknad av en bostad.⁷⁷ Vad gäller barns rätt till bostad och en ljus barndom, finns denna direkt och indirekt uttryckt i ett antal lagar. Rätten framhålls även i målen för den svenska bostadspolitiken.⁷⁸ Bostaden har nämligen uttalats vara en social rättighet och bostadspolitiken ser det som sitt ansvar att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder. Boendemiljön ska dessutom särskilt främja en god uppväxt för barn och ungdomar.⁷⁹

I artikel 8 i EKMR stadgas att var och en har rätt till respekt för sitt hem.⁸⁰ Värdet av att ha en bostad är även något som regeringsformen (RF) tar fäste på. I 1 kap 2§ 2st RF anges att den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till bland annat bostad samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar till hälsa. Vidare följer av 1 kap 2§ 5st RF att det allmänna ska verka för att varje barns rätt tas till vara. Ansvaret för att

⁷⁶ Windell, 2015, s.120.

⁷⁷ Socialdepartementet, 2010, s. 16.

⁷⁸ Andersson, 2007, s.26.

⁷⁹ Prop. 1997/98:119, s.38.

⁸⁰ Se Europadomstolens dom i *Čosić mot Kroatien*, den 15 januari, 2009, 22§, där domstolen anger att förlusten av en bostad, utgör ett extremt stort ingrepp i människors rätt till respekt för deras hem. Trots att ett agerande kan vara förenligt med nationell lag, bör därför proportionaliteten av varje sådant beslut prövas innan det verkställs.

dessa grunder av det svenska statskicket genomförs har därefter överlämnats till kommunen. Detta framgår av 2 kap 1§ socialtjänstlagen (2001:453) (SoL), där det stadgas att varje kommun har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Kommunens ansvar specificeras ytterligare i 3 kap 2§ SoL där det anges att socialnämnden i sin verksamhet ska främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning. Av ovan kan utläsas att det faktiskt talas om en rätt till bostad. Hur långtgående denna rätt är för barn och vilket ansvar som följer för socialtjänstens att tillgodose den, kommer utredas närmare i avsnitt 7.

6.2 Rätten till bostad enligt Barnkonventionen

Även Barnkonventionen verkar för att tillgodose barns rätt till bostad. Förutom att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barnet, finns även artikel 26 som anger att varje barn ska ha rätt till social trygghet och hjälp, till exempel om föräldrarna har ont om pengar. Vidare finns även artikel 27 som tar sikte på just barnets rätt till bostad. I den anges att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att bistå den som är ansvarig för barnet att genomföra denna rätt. Konventionsstaterna ska därför vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och utarbeta stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostäder.

UNICEF som utgör ett organ inom FN har släppt en handbok där de kommenterar och utvecklar innebörden av Barnkonventionens olika artiklar. I handboken citeras ett uttalande från FN:s generalförsamling som lyder ”Lämpliga bostäder främjar familjeintegration, bidrar till social rättvisa och stärker känslan av tillhörighet, trygghet och solidaritet, vilket är väsentligt för barns välbefinnande...”. FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har också kommenterat rätten till en lämplig bostad. Bland kraven som de lägger fram finns besittningsrätt, tillgång till grundläggande service, att kostnaden för bostaden ska vara rimlig samt att det ska finnas en tillgång till bostäder. Kommittén uttalade sig även särskilt om vräkning. De angav att en vräkning ofta kränker människors rättigheter, även i de fall den är befogad. Vidare betonades att den särskilt påverkade barn och andra utsatta individer orimligt mycket. Vad gäller bostadens betydelse för barnet uppmärksammades även

omständigheten att barnets rätt till en bostad, är knuten till och påverkar nästan alla andra rättigheter i konventionen.⁸¹

6.3 Rätten till bostad enligt svensk rättspraxis

I NJA 2013 s.1241 fall skulle en barnfamilj vräckas med hänvisning till pappan i familjens skatteskulder, vilka uppgick till 36 000 kr. Vräckningen skulle företas då familjens andel i en fastighet skulle utmätas. Familjen hade ansökt om att få en avbetalningsplan från Kronofogdemyndigheten, då de ansåg att skulden skulle kunna vara återbetalad inom fem år. Kronofogdemyndigheten hade dock inte beviljat ansökan och familjen hade därför överklagat Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning. I tingsrätten uppmärksammades omständigheten att två barn var bosatta i den del av fastigheten som skulle utmätas. Tingsrätten redogjorde även för att regeringen i olika sammanhang, uppmärksammat att samhället ska motverka vräckningar mot barn. Tingsrätten redogör även för att denna målsättning är förenlig med Barnkonventionen. I slutändan anger dock tingsrätten att varken regeringens målsättning eller Barnkonventionen bestämmelser, lett till någon bestämmelse i UB rörande just vräckningar av barn. Tingsrätten fann därför att det saknades laglig möjlighet att besluta annorlunda än Kronofogdemyndigheten, trots att det var sannolikt att de två barnen därmed skulle måsta lämna sina hem utan en tryggad bostad. Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning kvarstod alltså. I hovrätten diskuterades frågan med barnen inte överhuvudtaget, utan hovrätten avslag överklagandet på andra grunder.

Frågan behandlades slutligen av Högsta domstolen (HD) som skulle ta ställning i frågan. HD hade att pröva hur 4 kap 3§ UB skulle "...tolkas i frågan om åtgärden är försvarlig när överskottet vid utmätning av en bostadsfastighet kan förväntas bli relativt blygsam, samtidigt som utmätningen innebär ett förhållandevis stort ingrepp för gäldenären och hans familj." Vid bedömningen av om det var försvarligt uppmärksammade HD principen om barnets bästa i artikel 3 i Barnkonventionen och att denna ska följas av såväl offentliga som privata sociala välfärdsorganisationer, domstolar och myndigheter samt av lagstiftande organ. I bedömningen angav HD att borgenärsintresset också ska uppmärksammas. Såväl de enskilda borgenärerna som samhället i stort, angavs nämligen ha ett stort intresse av att de skuldsatta gör rätt för sig.

⁸¹ UNICEF, 2008, s. 290.

Vidare anger HD att en utveckling där barnfamiljers bostadsfastigheter aldrig kan utmätas, är något som måste undvikas då det skulle kunna leda till att barnfamiljer inte får lån då de tänkt köpa bostad och att ett eventuellt lån skulle vara förenat med höga räntor. Vad gäller bedömningen i det aktuella fallet uppmärksammar ändå HD att den sökande är staten, det vill säga det allmänna. Då gäldenärens ekonomiska förhållande är svagt finns därför en påtaglig risk att det det allmänna, efter att försäljning och vräkning skett, kommer tvingas ordna en ny bostad åt familjen. HD finner vidare att det enligt Europadomstolens praxis är ett allvarligt ingrepp att beröva människor deras bostäder. HD uppmärksammar därefter att beloppet som ska utmätas, endast uppgår till 36 000 kr. Avslutningsvis anges återigen att hänsyn ska tas till Barnkonventionen vid alla myndighetsingrepp som påverkar barn. Vid en samlad bedömning mot bakgrund av dessa omständigheter, finner HD att familjen inte ska utmätas. På så vis undviks även vräkningen av familjen.

7 Vem kan förhindra vräkningar av barn?

7.1 Föräldrars ansvar

Föräldrar är till för barnet och inte tvärtom. En förälder är i regel både förmyndare och vårdnadshavare till sitt barn. Förmyndarskapet avser det ekonomiska ansvaret för barnet. Att vara förmyndare innebär därmed att denne förvaltar barnets tillgångar. Uppgiften är skild från vårdnadsansvaret, men det är väldigt ovanligt att vårdnadshavare och förmyndare inte är samma person. Vårdnadsansvaret tar istället sikte på ansvaret att tillgodose barnets personliga angelägenheter. Det handlar då om att ansvara för att barnet får omsorg, trygghet och god fostran.⁸² Att barn har rätt till just omsorg, trygghet och god fostran finns även angivet i lag.⁸³ Vidare har vårdnadshavaren en rätt och skyldighet att bestämma i de frågor som rör barnets person. Detta då barnet själv har begränsad rådgivning över sina personliga angelägenheter.⁸⁴

Det ansvar som följer för en förälder beskrivs även artikel 5 i Barnkonventionen. Där anges att barnets föräldrar, eller annan vårdnadshavare, har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Vidare anges att föräldrarna eller vårdnadshavaren, ska hjälpa barnet att få det

⁸² Singer, 2012, s. 91-92.

⁸³ 6 kap 1§ FB.

⁸⁴ Schiratzki, 2014, s.100.

som barnet har rätt till. Av detta följer att då Barnkonventionen till exempel anger att alla barn har rätt till en bostad i artikel 27, bör det också ligga på föräldrarnas ansvar att hjälpa barnet att få denna rätt. Även artikel 18 i Barnkonventionen uttalar att barnets föräldrar har ett gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. I samma artikel följer dock ytterligare ett påbud som lyder ”Staten ska hjälpa föräldrarna.” Även artikel 26 i Barnkonventionen anger att barn har rätt till social trygghet och hjälp, till exempel om föräldrarna har ont om pengar. Härigenom antyds att föräldrarnas ansvar också kan komma att delas med samhället. Här nedan ska därför socialtjänstens ansvar samt möjlighet att utge ekonomiskt bistånd till de som saknar pengar, komma att utredas närmare.

7.2 Socialtjänstens ansvar samt möjlighet att utge ekonomiskt bistånd

Ur lagstiftarens perspektiv så är vräkningen en allmänpreventiv åtgärd som ska främja ”den allmänna betalningsmoralen i samhället [...] om människor ser att uteblivna hyror, avbetalningar eller amorteringar inte leder till någon slags sanktion finns det risk att tilltron till den gemensamma ekonomin försvinner.”⁸⁵ Av den anledningen tar lagen ingen särskild hänsyn till barn i samband med vräkningar. Istället har bevakningen av barnets rättigheter överlämnats till socialtjänsten.⁸⁶ Här ska därför utredas närmare hur socialtjänsten faktiskt kan se till att barnens rättigheter efterlevs. Trots det uppdrag socialtjänsten givits, har den ju inga rättsliga möjligheter att förhindra en vräkning när den väl företagits. Socialtjänstens uppdrag är istället av förebyggande karaktär.⁸⁷ Vad gäller socialtjänstens vräkningsförebyggande uppdrag ska här särskilt uppmärksammas bestämmelsen i 4 kap 1§ SoL. Där anges nämligen rätten till ekonomiskt bistånd. Bestämmelsen i fråga blir ytterst aktuell i detta sammanhang. Detta då hyresskulder som bekant är den absolut vanligaste orsaken till att barn vräks, samtidigt som en möjlighet till återvinning alltid ska ges till dem som hotas av vräkning.

I den handbok som Socialstyrelsen tagit fram vad gäller socialtjänstens handläggning av ekonomiskt bistånd, anges att den har till syfte att förtydliga lagstiftningen och underlätta tillämpningen av socialtjänstlagen för de som arbetar med ekonomiskt bistånd.⁸⁸ I denna

⁸⁵ Eriksson mfl., 2010, s. 15.

⁸⁶ Eriksson mfl., 2010, s. 15.

⁸⁷ Socialstyrelsen, 2013a, s. 11.

⁸⁸ Socialstyrelsen, 2013b, s.3.

anges även att socialtjänsten ska arbeta enligt vissa grundläggande principer. En sådan grundläggande princip är att socialtjänsten ska arbeta enligt en helhetssyn. Det innebär att det sociala arbetet ska ha som målsättning att finna samlade lösningar till människors situationer. En annan princip som återfinns i 3 kap 5§ SoL är den som anger att socialtjänsten ska samverka mellan myndigheter, i regel förutsatt att den enskilde godtar detta. Denna samverkan innebär att myndigheterna gemensamt ska sträva mot ett bestämt syfte och mål.⁸⁹

I 4 kap 1§ 1st SoL anges att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, har rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Detta försörjningsstöd utgör det yttersta skyddsnätet för den som inte har råd att försörja sig själv.⁹⁰ Försörjningsstödet förutsätter inte att den enskilde behöver hjälp av någon särskild orsak, utan det handlar om var och ens individuella behov. Socialtjänstlagen kräver alltså att det i varje enskilt fall, görs en individuell prövning för att på så vis klargöra i vilken omfattning ett hjälpbehov finns.⁹¹

Innan det konstateras att den enskilde inte kan försörja sig själv, ska alla de möjligheter som normalt sett kan utgöra en möjlighet för hen att försörja sig själv, prövas.⁹² För att ha rätt till försörjningsstöd krävs därför enligt 4 kap 1§ 2st SoL, att personen i fråga gör vad hen kan för att bidra till sin egen försörjning. Ett sådant bidrag kan till exempel handla om att hen söker ett arbete. Socialtjänstens målsättning när en person beviljas ekonomiskt bistånd, är slutligen att denne ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå, detta enligt 4 kap 1§ 4st SoL. Vad som avses med en skälig levnadsnivå finns inte angivet närmare i lagtexten. I en äldre proposition diskuterades den skäliga levnadsnivåns innebörd. Flera remissinstanser ansåg nämligen att begreppet skälig levnadsnivå var allt för diffust. En av remissinstanserna ansåg även att det var oklart om skälig levnadsnivå innebar att den enskilde skulle ha rätt till samma levnadsnivå som den en gång haft tidigare eller om det i själva verket innebar en miniminivå. Invändningarna möttes med argumentet att det skulle vålla stora svårigheter att ange närmare

⁸⁹ Socialstyrelsen, 2013b, s. 13 och 17.

⁹⁰ Prop 2000/01:80, s. 93.

⁹¹ Socialstyrelsen, 2013b, s. 22.

⁹² Prop. 2000/01:80, s. 93-94.

i lagtexten vad skälig levnadsnivå faktiskt är. Bland annat angavs att begreppet måste bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden som de hjälpbehövande lever i. Av den anledningen beslutades att det istället skulle överlämnas till kommunerna att fastställa vilken levnadsnivå som är skälig i det aktuella fallet.⁹³ Denna uppfattning kvarstod även i senare förarbeten. Där angavs det att ständiga förändringar på olika områden, till exempel ändringar av metoden för en viss arbetsform eller ändrade ekonomiska förutsättningar, krävde en flexibel användning av begreppet skälig levnadsnivå.⁹⁴

7.3 Barnets bästa vid handläggning av ekonomiskt bistånd

När en vuxen vänder sig till socialtjänsten med en ansökan om ekonomiskt eller annat bistånd till familjen, så ska även barnens situation uppmärksammas.⁹⁵ Detta ingår i de krav som ställs på den individuella behovsprövningen som nämndes i avsnitt 7.2. Principen om barnets bästa finns dessutom angiven särskilt i 1 kap 2§ SoL. Den 1 januari 2013 ändrades bestämmelsen till att det vid beslut eller andra åtgärder som rör vård eller behandlingsinsatser för barn, så ska det som är bäst för barnets vara avgörande. Ändringen innebär att det inte längre ska finnas något intresse som kan väga tyngre i de fallen, utan barnets bästa ska vara avgörande. I bestämmelsen ställs dock inga krav på att barnets bästa ska vara avgörande vid beslut om ekonomiskt bistånd. Här talas istället om att barnet ska uppmärksammas när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd. Det betonas även att det är viktigt att den som handlägger ansökan om ekonomiskt bistånd, både ser situationen ur den vuxnas och barnets perspektiv. Det anges vidare att barnets bästa till exempel kan uppmärksammas när socialnämnden uppmanar den biståndssökande att sänka boendekostnaden. Det bör då finnas en konsekvensanalys av vad det skulle innebära för barnet. Barnet skulle till exempel riskera att flytta från sin invanda miljö, från vänner och skola med mera. Vilken vikt barnets situation ska tillmätas måste dock bedömas från fall till fall. Omständigheten att ett barn finns i hushållet innebär inte att handläggaren automatiskt måste bevilja en ansökan om ekonomiskt bistånd. Huvudsaken är att de gjort barnet synligt i utredningen.⁹⁶

⁹³ Prop. 1979/80:01, s. 186.

⁹⁴ Prop. 2000/01:80, s. 90-91.

⁹⁵ Prop. 1996/97:124, s. 100.

⁹⁶ Socialstyrelsen, 2013b, s. 23-24.

Flera undersökningar har dessvärre visat att det i praktiken saknas ett barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsen har därför fått i uppdrag av regeringen, att utreda problemet samt att komma med förslag på åtgärder till hur barnperspektivet kan förstärkas vid handläggning av ekonomiskt bistånd.⁹⁷ Barnperspektivet är nära kopplat till principen om barnets bästa. Ett barnperspektiv tillgodoses nämligen om en bedömning av en fråga som rör ett barn, utgår från vad som är bäst för barnet.⁹⁸ I en av de socialförvaltningar som Socialstyrelsen studerat, förekom noteringar om barnperspektiv i endast 18% av fallen där den biståndssökande hade barn. I alla de tre förvaltningar som utredningen hade granskat, fann den att när barnperspektivet väl nämndes så var det alltid med väldigt likartade och kortfattade formuleringar. Formuleringarna innehöll endast enkla konstateranden om att barnperspektivet hade beaktats. Det var sällan det skedde någon utveckling kring resonemanget om hur barnperspektivet faktiskt hade beaktats.⁹⁹

Ett av de förslag som utredningen lämnade, till syfte att stärka barnperspektivet, tog sikte på just de allmänt hållna formuleringarna av att barnperspektivet hade beaktats. Det angavs att detta var en otillräcklig formulering för att bedöma vilka förslag och lösningar som diskuterats. Istället skulle ansökningar om ekonomiskt bistånd där barn ingår i hushållet, innehålla tydliga argument för bifalls- eller avslagsbeslut. Vidare ansåg utredningen att begreppet barnrättsperspektiv skulle väljas före barnperspektiv. Detta då begreppet barnrättsperspektiv ansågs vara tydligare. Utredningen menade även att det i större omfattning betonade barnets rätt att komma till tals i frågor som rör barnet. Just vikten av att handläggaren inte enbart ska samtala med den vuxna utan även med barnet, var också något som utredningen tog fäste på. Avslutningsvis föreslogs att handläggarna skulle ges stöddokument i form av manualer och checklistor, för att på så vis öka förutsättningarna för att barnets behov tillgodoses.¹⁰⁰

⁹⁷ Socialstyrelsen, 2015, s. 7.

⁹⁸ SOU 2005:43, s. 105.

⁹⁹ Socialstyrelsen, 2015, s. 16.

¹⁰⁰ Socialstyrelsen, 2015, s. 24.

Vikten av att ha ett barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd är något juristen Nina Alander skriver om. Hon anger att det sociala arbete måste bedrivas utifrån ett barnperspektiv. Det handlar nämligen om att myndigheter har en laga skyldighet att tillgodose det, medan barnets samtidigt har en laga rätt till det. I fallet med ekonomiskt bistånd så har alltså handläggaren en skyldighet att beakta barnets bästa. Detta framgår dels av bestämmelserna om barnets bästa i sig, vilka återfinns i bland annat SoL och Barnkonventionen. Dels handlar det även om RF:s legalitetsprincip i 1 kap 1§ 3st RF. Vidare redogör Alander för att barnets faktiska situation alltid ska klargöras. Hon anger att det kan handla om att klargöra mindre värden, till exempel så att barnet får möjlighet att fortsätta med sina fritidsintressen. Det kan också handla om att klargöra större värden som tar sikte på att tillgodose barnets trygghet i stort. Ett sådant större värde kan till exempel bestå i att barnet får bo kvar i sitt bostadsområde, genom att familjen beviljats ekonomiskt bistånd. Detta då hyresskulder och vräkningar, i högsta grad påverkas barnets välbefinnande och därmed dess bästa.¹⁰¹ Avslutningsvis uttrycker Alander sin förhoppning om att Barnkonventionen inkorporeras i svensk lagstiftning. Detta då hon menar att det skulle medföra att alla barns möjligheter att få leva och utvecklas som andra ”normala barn” i Sverige, skulle stärkas väsentligt.¹⁰²

7.4 Förbättring av socialtjänstens arbete mot vräkningar

Det finns olika förslag till hur vräkningar av barn kan förhindras och några av dem har redan angetts i uppsatsen. Vad gäller de allmännyttiga bostadsbolagen, har det till exempel föreslagits att ett barnperspektiv ska införas i ägardirektiven. I det följande kommer redogöras för ytterligare förslag som uteslutande berör socialtjänstens möjlighet att förhindra vräkningar. I ett samarbete mellan Barnombudsmannen och Kronofogdemyndigheten, diskuterades nämligen förslag på hur kommuner kan arbeta förebyggande mot att barnfamiljer vräks. I undersökningen har ett flertal barn intervjuats och undersökningen har utförts genom en särskild intervjumetod. Metoden i fråga är uppbyggd på så vis att den utgår från att barnet är expert på sin egen situation. Barnet ska därför ha möjlighet att dela med sig av sina

¹⁰¹ Alander, 2013, s. 43.

¹⁰² Alander, 2013, s. 48-49.

erfarenheter, tankar och åsikter på det sätt som passar hen bäst. Samtalen som förts med barnen har därefter transkriberats och analyserats.¹⁰³

Flera av de tillfrågade barnen talade om socialtjänstens viktiga roll. De angav att de tyckte att det var viktigt att socialtjänsten talade med barnet enskilt och försäkrade sig om att barnet hade någon lämplig plats att ta vägen efter vräkningen. I detta sammanhang betonades också vikten av att socialtjänsten följer upp hur det gått för familjen för att se om de fått tag i någon bostad. Vidare angav de tillfrågade barnen att de ville ha mer och tydligare information av socialtjänsten om vad som gällde före, vid och efter en vräkning. En pojke påpekade att man inte kunde be om stöd, när man inte visste att det fanns. Barnens förhoppningar på socialtjänstens arbete vid vräkningar kan sammanfattas i fyra punkter. De önskade stöd, ofta i form av pengar, men även genom konkret hjälp. Den konkreta hjälpen kunde till exempel bestå av hjälp att ordna en ny lägenhet när en vräkning väl skett. De önskade även att socialtjänsten lyssnade till dem som barn, att socialtjänsten följde upp hur det gått för familjen efter vräkningen och att de fick mer information om vräkningen.¹⁰⁴

Barnens önskemål låg sedan till grund för en dialog som Kronofogdemyndigheten och Barnombudsmannen förde med ett antal kommuner i landet. Kommunerna angav att det var viktigt med samverkan och goda relationer internt mellan kommunen och även externt gentemot Kronofogdemyndigheten och hyresvärdar. Vidare ansåg kommunerna att det var viktigt att tala med barn före, under och efter en vräkning. Avslutningsvis fann de att de borde arbeta mer med utvärdering och uppföljning. Från Barnombudsmannen följde två desto mer konkreta förslag. Det första var att införa en vräkningsbestämmelse i SoL som ställer krav på förebyggande åtgärder. Denna skulle innebära att socialtjänsten var skyldig att arbeta uppsökande och förebyggande när familjer med barn riskerade att vräkas. Det andra förslaget utgjorde också ett led i det förebyggande arbetet mot vräkningar av barn. Barnombudsmannen föreslog här att socialtjänsten måste ha möjlighet att säkerställa att hyran betalas direkt till

¹⁰³ Barnombudsmannen och Kronofogdemyndigheten, 2013, s. 4.

¹⁰⁴ Barnombudsmannen och Kronofogdemyndigheten, 2013, s. 5-6.

hyresvärden när en familj får ekonomiskt bistånd. Att så kan ske bör även tydliggöras i SoL.¹⁰⁵

7.5 Rättspraxis om kommunens ansvar att ordna bostäder åt hemlösa

I RÅ 2004 ref. 130 var frågan om socialtjänsten tillgodosatt en familjs ansökan om ekonomiskt bistånd tillräckligt, då de erbjudit familjen detta förutsatt att de flyttade till en annan ort. Familjen hade erhållit permanent uppehållstillstånd en tid tillbaka och bestod av två föräldrar och deras sju minderåriga barn. På grund av bostadsbrist hade Nacka kommun inte kunnat erbjuda familjen en vanlig bostad. Hyrorna på bostäderna i området bedömdes även vara alltför höga för att bevilja ekonomiskt bistånd för familjen. Istället hade Nacka kommun tillhandahållit ett så kallat extraordinärt boende till familjen. Detta boende var i form av hyrda husvagnar på en campingplats. Vid en senare ansökan om ekonomiskt bistånd för det extraordinära boendet, avslogs dock denna av socialnämnden i Nacka. Detta då Nacka kommun ingått ett avtal med Sorsele kommun, att Sorsele skulle överta hela introduktionsprogrammet för flyktingar, inklusive ekonomi. Familjen skulle alltså erbjudas utbildning, arbetspraktik samt boende i Sorsele. Familjen överklagade beslutet då de inte ville flytta så långt från sin hemort och frågan hamnade slutligen i Regeringsrätten. Regeringsrätten fann att den enskilde visserligen inte kunde kräva en viss begärd insats vid ansökan om ekonomiskt bistånd. Regeringsrätten ansåg samtidigt, att socialnämnden inte enbart kunde erbjuda en insats som den finner lämplig och automatiskt vägra andra former av ekonomiskt bistånd om den biståndssökande inte godtagit det första erbjudandet. En sådan ordning skulle nämligen innebära att den enskilde försattes i en akut tvångssituation.

I rättsfallet anges att kommunens brist på bostäder är en omständighet som kan få rättslig betydelse vid valet av insatser för en familj. Brist på lämpliga bostäder utgör också en vidare problematik för kommunen. I rättsfallet anges även att det inte finns något stöd i SoL för att hävda att skyldigheten för socialtjänsten att utge ekonomiskt bistånd, även omfattar en skyldighet att tillhandahålla bostäder till en bostadslös. Bostadsförsörjningen regleras nämligen i annan lag. Lagen i fråga är lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjning (LbF). I 1§ LbF anges att varje kommun ska planera för bostadsförsörjningen i kommunen. Planerandet ska ske genom riktlinjer. Syftet med detta är

¹⁰⁵ Barnombudsmannen och Kronofogdemyndigheten, 2013, s.12.

att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. Ansvaret för bostadsförsörjningen ligger alltså inte på socialtjänstens bord, men likafullt på kommunens.

DEL IV

8 Sammanfattande analys

8.1 Barn mår bättre av att inte vräkas

Vi är nu framme vid en analys av de hållpunkter som berörts hittills i uppsatsen. I uppsatsen presenterades inledningsvis problemet med att barn vräks i Sverige och vilka effekter det kan få för ett barns mående. En slutsats jag nu drar är att en vräkning faktiskt kan komma att påverka ett barns mående på ett väsentligt sätt. Enligt Maria Nordström så hör nämligen bostaden och bostadsområdet samman med barnets familj och relation till den. Enligt Elisabeth Näsman är dessutom barn i betydligt högre grad än vuxna, knutna till bostadsområdet. Det innebär i sin tur att upplevelsen av en flytt eller avsaknaden av en bostad, därför kan vara både annorlunda och mer omfattande för ett barn än för en vuxen. Detta då barn bland annat kan bli tvungna att bygga upp hela sitt sociala nätverk på nytt, då barn normalt sett endast rör sig inom ett begränsat område. Barnrättskommittén har dessutom uttalat att en vräkning särskilt påverkar barn och andra utsatta individer orimligt mycket. Barnrättskommittén har även betonat bostadens betydelse för barnet och uppmärksammat att rätten till bostad, är knuten till och påverkar nästan alla andra rättigheter i konventionen. Rätten till bostad utgör alltså ett grundläggande behov och en slags grundförutsättning för att barnets andra rättigheter ska kunna uppfyllas.

Denna forskning visar tydligt på hur viktig bostaden är för ett barn. Då forskning dessutom visat att det tar lång tid att få en ny bostad och att barnens bostadssituation ofta är osäker i flera år, anser jag att det är klagjort att barnets bästa i regel är att få bo kvar i sin bostad. Jag skriver här att det i regel är det bästa för barnet. Den valda formuleringen utgår från vetenskapen om att barn faktiskt inte kan klumpas ihop till en homogen grupp, då de faktiskt utgör individer. Om vi däremot skulle applicera John Eekelars teori på situationen att barn vräks så skulle nog ändå forskning såsom den som presenterats, kunna utgöra den objektiva utgångspunkt för vad barnets bästa är.

8.2 Barnets intresse mot ett annat

När barnets intresse ställs mot en annans följer ett komplicerat och grundläggande problem vad gäller principen om barnets bästa. Frågan som följer är nämligen i vilken utsträckning som barnets bästa egentligen ska beaktas. Ser man till den äldre lydelsen då barnets bästa ska vara ”the primary consideration” så är det tydligt vilket intresse som ska väga tyngst. Barnets intresse ska då inte vägas mot någon annans, utan helt enkelt vara avgörande. Verkligheten är dock inte sådan. Den nuvarande lydelsen om barnets bästa uppmanar istället till att barnets bästa ska vara ”a primary consideration”, vilken ju tillåter andra intressen att ställas mot barnets. Det finns tyvärr ingen klar vägledning att hämta när det gäller hur de olika intressena ska värderas när de ställs mot varandra. Vägledning till hur Barnkonventionen och dess artiklar ska tolkas, brukar kunna hämtas genom Barnrättskommitténs allmänna kommentarer. Där kommenterar Barnrättskommittén bland annat hur barnets bästa ska förstås. Enligt den svenska översättningen så uttalar Barnrättskommittén att barn har rätt att få sitt bästa bedömt och satt i främsta rummet när olika intressen vägs mot varandra vid ett beslut som rör barnet. Denna rättighet ska dessutom vara gällande jämt. När jag försöker utröna den praktiska innebörden av principen om barnets bästa i svensk rättstillämpning, så överensstämmer min förståelse av den tyvärr bättre med formuleringen i den engelska originalversionen. Enligt den formuleringen är nämligen min uppfattning att barnets bästa får vägas mot andras intressen. Jag anser alltså att innebörden av principen om barnets bästa i praktiken är föremål för avvägningar och att det också framgår av principens formulering i diverse inhemska lagar.

Att innebörden av principen om barnets bästa kan förstärkas i nationell lag till att bättre överensstämma med Barnrättskommitténs kommentar, är ändå en möjlighet. I bland annat SoL ändrades lagen så att barnets bästa ska vara avgörande vid beslut som gäller vård och behandlingsinsatser för ett barn. Detsamma kan dock inte sägas gälla vid handläggningen av ekonomiskt bistånd. Där är istället innebörden av barnets bästa svagare och kan därför bli föremål för avvägningar med andra intressen. Här anser jag att det finns en möjlighet att förändra det svaga barnperspektivet till att få samma styrka som det som finns vid vård- och behandlingsinsatser för barnet. På så vis kan barnets bästa även vara avgörande då ett barn riskerar att vräkas och en förälder vänt sig till socialtjänsten för att ha råd att bo kvar.

8.3 Bostaden räddas av återvinning

I del två behandlades det mest renodlade juridiska avsnittet, där bland annat hyreslagstiftningen utreddes. För att kritisera företeelsen att barn vräks, är det nämligen viktigt att veta vad lagen på området egentligen säger. För att besvara frågan varför barn vräks i Sverige, är det enkla svaret att det beror på att lagen faktiskt inte förbjuder det. Ingen av hyreslagens bestämmelser kan användas som en direkt invändning mot vräkningar av barn. Sammanfattningsvis så ingår barnet i den vuxnas besittningsskydd och erhåller därför samma skydd som en vuxen vid en uppsägning av dess lägenhet. Detta trots att barnets upplevelse av att bli uppsagd och eventuellt vräkt därefter, inte är jämförbar med den vuxnas. Även om det inte finns något särskilt skydd som sätts upp för barn så finns det ändå andra skyddsbestämmelser i hyreslagstiftningen. Utgångspunkten är ju nämligen att de vräkningshotade hyresgästernas besittningsskydd, ger dem en rätt att bo kvar tills dess det konstaterats att denna rätt upphört. Bestämmelsen om återvinning innebär dessutom en slags andra chans för de som varit sena med hyran. För vissa hyresgäster har givetvis hyran förblivit obetald av misstag. Detta kan då enkelt åtgärdas så snart hyresgästen underrättats om detta, genom att hyresgästen betalar in hyran.

Då statistik ändå visar att obetald hyra och därmed en hyresskuld utgör det vanligaste skälet för vräkningar, står det klart att många inte enbart avstått att betala hyran av misstag. Pengarna till att göra detta kan också saknas, även efter att meddelandet om återvinning nått hyresgästen. Denna omständighet förutses i bestämmelsen om återvinning, då även socialnämnden ska underrättas om möjligheten att återvinna lägenheten. Vid första anblick framstår det därför som att bestämmelserna om återvinning utgör ett starkt skydd för bland annat vräkningshotade barnfamiljer. Så är inte nödvändigtvis fallet i praktiken, då det inte finns någon garanti för att bostaden kommer att räddas. Detta då det faktiskt är upp till socialtjänsten att besluta om vilken hjälp som ska erbjudas.

8.4 Tar allmännyttiga bostadsbolag ett större samhällsansvar än andra bostadsbolag?

En annan kommunal aktör som har kännedom om hyresskulden redan innan ett meddelande om återvinning gått ut, är det allmännyttiga bostadsbolaget. Här kommer därför det allmännyttiga bostadsbolagets egna ansvar för att förhindra vräkningar av barn, att analyseras.

Ett allmännyttigt bostadsbolag ska bland annat verka i allmännyttigt syfte. Innebörden av att verka i ett allmännyttigt syfte innebär bland annat att bolaget ska agera utifrån ett samhällsansvar. Bolaget ska därför främja bostadsförsörjningen och ett boende som är tillgängligt för alla, oavsett social, ekonomisk och etnisk bakgrund. Bolaget kan även verka utifrån särskilda utgångspunkter, till exempel utifrån ett socialt ansvarstagande. I avsnitt 5.2. ges exempel på ett bostadsbolag som arbetat utifrån just detta. Bostadsbolaget i fråga var Hyresbostäder i Norrköping och deras bosociala arbete tog bland annat sikte på att vräkningar skulle undvikas. Det vräkningsförebyggande arbetet uppgavs också vara anledningen till att de hade lägst antal vräkningar i landet, i förhållande till antalet invånare. Här är det endast fråga om ett bostadsbolag och det är givetvis inte möjligt att dra några övergripande slutsatser av det framgångsrika resultatet som nått genom deras medvetna arbete mot vräkningar. Ändå väcks en tilltro till att bostadsbolags egna inställning till huruvida vräkningar är något som ska förebyggas och undvikas, har ett samband med hur många som i slutändan också vräks.

De allmännyttiga bostadsbolagens arbete med att förhindra vräkningar har kritiserats för att vara alltför dåligt genomfört. Bland kritikerna finns Hyresgästföreningen Region Norrland och Bris Nord. De har uppmärksammat den funktion som de så kallade ägardirektiven skulle kunna fylla vad gäller barnets bästa inför uppsägningar. Ägardirektiven är förvisso ett styrdokument som är frivilligt att anta, men när det väl antagits så är det fullt ut bindande. Här kan man fråga sig varför de kommunala bostadsbolagen överhuvudtaget skulle åta sig att frivilligt ställa högre krav på dess verksamhet än absolut nödvändigt. Genom att det inte finns något krav på att anta ett barnperspektiv i ägardirektiven, är det tydligt att möjligheten förbises. Jag vill dock gå steget längre och ifrågasätta om det verkligen handlar om enbart en möjlighet. Klart är att ägardirektiven som sådana, visserligen antas på frivillig basis. Till skillnad från regleringen för ägardirektiv, finns dock principen om barnets bästa angiven i ett flertal lagar och även i Barnkonventionen.

Enligt mig finns de kommunala bostadsbolagens vägledning till huruvida de ska införa ett barnperspektiv i ägardirektiven eller inte, därför inte att finna enbart i bestämmelserna om ägardirektiv. Hade det varit så, hade det varit lätt att avfärda alla sätt att styra ett kommunalt bostadsbolag, som ställer krav utöver de som gäller för ett vanligt bostadsbolag. Jag anser

därför att det är fel att fästa alltför stor vikt vid ägardirektivens utformande av frivillighet. Att beakta barnets bästa är nämligen inte något man kan erbjuda sig att göra. Att åta sig att tillgodose barnets bästa utgör inte ett val och inte en möjlighet. Att beakta barnets bästa är en skyldighet som Sverige åtagit sig genom Barnkonventionen. Förvisso behöver inte barnets bästa vara av avgörande vikt, men beaktas ska det likafullt. Det är just detta som barnperspektivet tar sikte på och att kommunerna ska kunna förbise detta med hänvisning till att ägardirektiven är frivilliga styrdokument, är för mig ett undvikande av en princip vars efterlevnad inte ska baseras på frivillighet. Jag instämmer därför med Bris och Hyresgästföreningen i deras förslag. Kommunala bostadsbolag bör införa ett barnperspektiv i deras ägardirektiv för att på så vis ta det ansvar som bör följa för en aktör som utgör en förlängning av kommunen.

Samtidigt är inte resultatet ovan särskilt förvånande. Samhällsansvaret ska ju också balansera med det affärsmässiga intresset, där det senare tar sikte på att bolaget ska gå med maximal vinst. I förarbetena till LkB stod det klart att det i själva verket inte fanns någon klar analys av hur dessa två krav skulle förhålla sig till varandra. Vid förutseendet av hur dessa två intressen skulle samspela i praktiken, görs enligt mig förhållandevis lösa antaganden om att det ena nog kan komma att gynna det andra. Det förmodas att tagandet av ett samhällsansvar, i själva verket kommer att öka bolagets lönsamhet. Jag ifrågasätter inte den idén i sak, men jag vill ändå kritisera avsaknaden av analys om vad som händer när intressena krockar. Till exempel tycker jag det är rätt naturligt att samhällsansvaret som ska förhindra vräkningar av bland annat barn, kan komma att ställas mot bostadsbolagets strävan efter maximal vinst.

8.5 Lagen kräver att barnets bästa beaktas vid handläggning av ekonomiskt bistånd

Innan jag påbörjar mitt resonemang om vilka skyldigheter socialtjänsten har att utge ekonomiskt bistånd, vill jag påminna om att ansvaret för barnet i första hand tillfaller någon annan än socialtjänsten. I första hand är det barnets vårdnadshavare som ska se till att barnet får omsorg, trygghet och god fostran. Detta innebär också att socialtjänstens ansvar utgör ett slags yttersta skyddsnät för barnet. Att det utgör det yttersta skyddsnätet innebär enligt mig att ekonomiskt bistånd också ska utgöra en sista utväg. Detta då intresset av självförsörjande människor är stort. Inte minst då ekonomiskt bistånd faktiskt kan utgöra vissa människors

sista chans och det är av avgörande vikt att de får den hjälpen. Jag anser alltså att det i första hand är vårdnadshavarna som ska se till att ett barn inte vräks, men i vissa fall är detta tyvärr en omöjlighet för vårdnadshavarna. Då anser jag att samhället måste ingripa, varför jag nu kommer analysera dessa skyldigheter vidare.

När en vuxen vänder sig till socialtjänsten med en ansökan om ekonomiskt bistånd så ska också barnets situation uppmärksammas. Denna skyldighet finns även angiven i 1 kap 2§ SoL och handläggaren av ansökan om ekonomiskt bistånd ska därför se situationen ur både den vuxnes och barnets perspektiv. Denna skyldighet kan därför inte ignoreras. Trots detta har undersökningar visat att det i praktiken saknas ett barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd. En vanlig brist var att barnperspektivet endast nämndes kortfattat och med likartade formuleringar. Det resoneras sällan vidare om hur det egentligen hade beaktats. Detta kritiserades av Socialstyrelsen som menade att beslut om ekonomiskt bistånd skulle innehålla tydliga argument för och emot avslags- eller bifallsbeslut. Ännu en brist var att barnet sällan fick komma till tals. En som betonat vikten av att ha ett barnperspektiv vid handläggningen av ekonomiskt bistånd är juristen Nina Alander. Hon menar att det faktiskt handlar om laga skyldigheter och laga rättigheter. Myndigheter har en laga skyldighet att tillgodose barnets bästa och barnet har en rätt att få det tillgodosett. Hon menar att denna skyldighet inte enbart framgår av SoL och Barnkonventionen, utan även av RF. Hon syftar då på legalitetsprincipen i 1 kap 1§ 3st RF.

Det jag anser att Alander sätter fingret på här, är hur svag principen om barnets bästa faktiskt kan vara i dess praktiska tillämpning. Jag får ibland ett intryck av att principen om barnets bästa, i själva verket är mer som en slags uppmaning framför en i lag påbjuden princip. I själva verket är det ingen uppmaning. Barnets bästa må tillåta en avvägning mot andra intressen, men i de svenska lagar där principen om barnets bästa finns angiven, så formuleras denna princip inte på så sätt att den bör eller kan beaktas. Det som däremot finns angivet, är att barnets bästa ska beaktas. Om inte barnets bästa har beaktats handlar det ju då i själva verket om en lagbestämmelse som inte har följts, det handlar då om en tillämpning som strider mot legalitetsprincipen. Det är därför viktigt att slentrianmässiga formuleringar uppmärksammas som otillräckliga. Detta för att säkerställa att det inte enbart är

formuleringen i sig som är slentrianmässig, utan hela handläggningsprocessen. Alander beskriver även hur både små och stora värden för barnet ska beaktas vid handläggning av ekonomiskt bistånd. Ett av de stora värden för barnet som Alander anger, är barnets bostad. Genom att erhålla ekonomiskt bistånd kan en familj få bo kvar i barnets bostadsområde vilket utgör en trygghet för barnet i stort.

8.6 För barn finns en rätt till bostad

Bostadens stora betydelse för ett barn har här konstaterats och frågan väcks därför om det överhuvudtaget finns en rätt till bostad. Enligt Barnkonventionen finns en rätt till bostad. Denna rätt återfinns i artikel 27 och där anges att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att bistå den som är ansvarig för barnet att genomföra denna rätt. Även i 1 kap 2§ 2st RF anges att det allmänna ska trygga rätten till bostad. En formulering som i sig klart antyder att en rättighet faktiskt finns. Denna omständighet förstärks även av uttalanden som att bostaden utgör en social rättighet och att bostadspolitiken ansvarar för att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder. Ansvar för genomförandet av bland annat rätten till bostad såsom den anges i regeringsformen, har därefter överlämnats till kommunen.

I RÅ 2004 ref. 130 framgår att det inte finns något uttryckligt stöd i SoL för att hävda att socialtjänsten, förutom deras skyldighet att utge ekonomiskt bistånd, även ska tillhandahålla bostäder till bostadslösa. Detta ansvar åligger istället kommunen, där socialtjänsten paradoxalt nog ingår. Trots att det inte anges uttryckligen i SoL att socialtjänsten ska tillhandahålla bostäder till bostadslösa så står det ändå klart att bland annat en av Sveriges grundlagar, talar om en rätt till bostad. Samma grundlag talar dessutom om att varje barns rätt ska tas tillvara. Om det finns sådana rättigheter så ska det rimligtvis även finnas en konkret möjlighet att få dem genomförda. I SoL anges att kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver samt att socialnämnden ska främja den enskildes rätt till bostad. I SoL anges även att vid åtgärder som rör barn så ska barnets bästa särskilt beaktas. Trots avsaknad av en direkt bestämmelse i SoL, blir ändå min slutsats att cirkeln sluts här. Socialtjänsten har ett ansvar att se till så att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver medan det dessutom talas om en rätt till bostad. Då bostaden räknas som en grundläggande förutsättning vad gäller ens möjligheter att sköta sitt arbete, sin hälsa och sina sociala relationer, bör rimligtvis även stöd och hjälp erbjudas för att tillgodose detta grundläggande

behov. Framförallt efter att principen om barnets bästa beaktats. Dock ska det understrykas att socialtjänsten givetvis inte kan trola fram bostäder som inte finns. Det är därför av avgörande vikt att bostadsförsörjningen fungerar på ett tillfredsställande sätt inom kommunen för att socialtjänsten själva ska ha möjlighet att tillgodose lagens efterlevnad.

8.7 Att förhindra vräkningar

För att socialtjänsten inte ska behöva leta bostäder till vräkta barnfamiljer kan de som tidigare nämnts ingripa i ett tidigare skede också. Innan familjen i fråga hamnat på gatan. Det stöd och den hjälp som socialtjänsten erbjuder måste inte vara av ekonomisk karaktär heller, även om denna ska erbjudas de som inte klarar försörjningen på egen hand. Detta anges förutom i SoL, även i artikel 26 i Barnkonventionen där det beskrivs att varje barn ska ha rätt till social trygghet och hjälp, till exempel om föräldrarna har ont om pengar. Vad gäller just hjälpen i form av ekonomiskt bistånd så skulle den ha kunnat förändrat uppemot 410 barns livssituation under år 2015. Siffran 410 motsvarar nämligen det antal barn som vräktes på grund av en hyresskuld. Att kunna förhindra att 410 av 472 barn vräks är en markant förbättring. Den är givetvis inte tillräcklig, men den ger en förhoppning om det resultat som kan nås om handlägningsprocessen vid ekonomiskt bistånd skulle komma att beakta barnets bästa fullt ut. Jag vill även hävda att denna förhoppning inte utgör någon ouppnåelig utopi heller. När en hyresgäst blir uppsagd på grund av obetald hyra så ska socialnämnden underrättas. Uppsägningen är ogiltig om så inte skett och återvinningsfristen om tre veckor börjar dessutom löpa först efter att socialnämnden underrättats om uppsägningen. Socialtjänsten å sin sida ska erbjuda ekonomiskt bistånd till de som inte klarar sin försörjning på egen hand. De konkreta förutsättningarna för att förhindra vräkningar av barn, finns alltså.

Situationen som kan stjälpa genomförandet av denna förhoppning är nog framförallt om barnets intresse, vid handläggningen av ekonomiskt bistånd, inte anses väga lika tungt som hyresvärdens. I denna uppsats har jag avgränsat mig på så vis att situationer där hyresvärdens är privat, inte ska beröras. Samtidigt vill jag ändå ha fått sagt att min uppfattning. Mot bakgrund av vad forskning visat om bostadens betydelse för barnet så anser jag att barnets bästa måste väga väldigt tungt och allra helst vara avgörande även vid den handläggningen. Om socialtjänsten beslutar om ekonomiskt bistånd kommer ju hyresvärdens erhålla hyra och hyresvärdens intresse bör ju rimligtvis vara att få pengarna, inte att de kommer från ett visst

konto. För att kunna förutse att betalningarna kommer in är det självklart av intresse att hyresgästens solvens kan garanteras även för framtiden. Jag instämmer därför med Barnombudsmannens förslag att socialtjänsten måste ha möjlighet att säkerställa att hyran betalas direkt till hyresvärden. Kanske kan det därför vara fördelaktigt om socialtjänsten alltid betalar hyran direkt till hyresvärden, åtminstone för de barnfamiljer som erhåller ekonomiskt bistånd. Trots att jag kanske inte får medhåll av Holmqvist och Thompson, är min uppfattning att hyresvärden bör uppleva socialtjänsten som en solvent part att erhålla hyra från.

8.8 Slutsats till huruvida allmännyttiga bostadsbolag borde få vräka barn

I det fall hyresvärden utgör ett av de allmännyttiga bostadsbolag som vräkt mer än hälften av alla barnfamiljer under förra året, vill jag egentligen inte lämna något utrymme till att väga barnets intresse mot det allmännyttiga bostadsbolagets. Barnets bästa är ju i regel att få bo kvar. Återigen vill jag understryka omständigheten att det allmännyttiga bostadsbolaget ägs och kontrolleras av kommunen. Det ägs alltså av samma organ som fått i uppdrag att tillgodose allas rätt till bostad och att barns rätt tas till vara. Barn vräks dessutom ofta för relativt låga skuldbelopp. Att barn vräks av företrädare för staten och dessutom för förhållandevis låga belopp, är något som behandlas i NJA 2013 s. 1241. I HD uppmärksammas tre argument för varför barnfamiljen inte skulle tvinga lämna sin bostad. Dels skulle förfarandet vara oförenligt med principen om barnets bästa i artikel 3 i Barnkonventionen. Dels är motparten det allmänna och risken är stor att det i slutändan blir det allmänna som får hjälpa familjen till en ny bostad. Dels angavs slutligen att det rörde sig om ett skuldbelopp om endast 36 000 kr.

Som synes kom detta domslut år 2013. Två år senare, år 2015, vräkte allmännyttiga bostadsbolag flest barn i Sverige. Denna omständighet förvånar mig. Rättsfallet har visserligen inte inneburit någon ändring av hyreslagen, men det är naturligt då det inte är en hyresrätt som familjen i fråga ska flytta från. Däremot anser jag att rättsfallet utgör en klar vägledning vad gäller i vilken utsträckning staten ska undvika vräkningar av barn. Min slutsats är att det ska undvikas i mycket hög utsträckning. Inte minst om kriterierna som berördes i rättsfallet är uppfyllda. Kollar man på ett typfall vad gäller vräkningar av barn så vräker alltså allmännyttiga bostadsbolag flest. Som namnet antyder, utgör de också en aktör för det allmänna. Det är därmed troligt att det allmänna i slutändan får hjälpa familjen till ett

nytt boende, då det allmänna ska trygga rätten till bostad och se till att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. I rättsfallet ska vräkningen företas på grund av en skuld. Samma verklighet råder för de flesta barn som hotas av vräkning av familjens hyresrätt, då vräkningar i den absoluta majoriteten av fall beror på en hyresskuld. Hyresskulden uppgår i genomsnitt till 19 700 kr och i mer än hälften av fallen uppgår den till cirka 10 000 kr. Det genomsnittliga beloppet för en hyresskuld utgör lite drygt hälften av den hyresskuld som HD avfärdar som ringa. I mer än hälften av fallen då barn vräks, utgör hyresskulden inte ens en tredjedel av beloppet i rättsfallet. Lägg här till vetskapen om vad en vräkning kan innebära för ett barn och det blir svårt att dra någon annan slutsats än att det inte är förenligt med barnets bästa.

Ändå får de allmännyttiga bostadsbolagen vräka barn. Ändå kan socialtjänsten välja att avstå från att utge ekonomiskt bistånd trots att det kommer leda till att barn vräks. Härnäst då, då familjen ska vara utflyttad inom ett antal veckor eller ett antal dagar. Då en verklighet så främmande för oss är på väg att besannas, ett barn är på väg att bli hemlös i Sverige. Lyckligtvis finns då det skyddsnät som samhället erbjuder. Kommunen ska ju nämligen tillgodose allas rätt till bostad och även se till att barnets bästa beaktas. Kommunen ska dessutom erbjuda enskilda det stöd och den hjälp som de behöver. Det jag vill synliggöra här, är vilken paradox vräkningarna innebär. Ansvar för barnfamiljen hamnar ju i slutändan på hos kommunen och ofta hos socialtjänsten ändå. Skillnaden är att den här gången är det ännu lite svårare att hjälpa dem. Det är svårare och dyrare att hitta en ny lägenhet till någon, än att hjälpa någon behålla en befintlig. Framförallt är det trasigare människor och inte minst trasigare barn som erbjuds hjälp den här gången. Detta förutsatt att de erbjuds hjälp överhuvudtaget. Barnfamiljens möjlighet att komma ur sin bostadslösa situation genom kontakt med socialtjänsten, är ju givetvis upp till de vräkta föräldrarna. Om inte de har en nära kontakt med socialtjänsten så riskerar även barnen att försvinna från socialtjänstens radar. Detta är en verklighet som vräkta barn beskrivit och som de vill se en ändring på. Denna ordning är fullkomligt oacceptabelt och det går inte understryka tillräckligt, vikten av att de här barnen fångas upp. Gör de inte det redan innan vräkningen företas, finns en risk att de här barnen hamnar i ett svart hål där socialtjänsten inte kommer kunna hitta dem ens när de börjat försöka.

9 Avslutande reflektion

I uppsatsen har Barnkonventionen redogjorts för vid ett flertal tillfällen och även vilken dess nuvarande rättsliga status är i Sverige. Under arbetets gång har jag ställt mig frågan om svaret på mitt syfte skulle bli ett annat om Barnkonventionen inte bara var implementerad utan istället inkorporerad och därmed hade ställning som vanlig lag i Sverige. Det är givetvis svårt att sja om en verklighet utifrån förutsättningar som inte prövats. I barnrättsutredningens betänkande med förslag till en lag om inkorporering av Barnkonventionen angavs att en inkorporering skulle innebära att barnets rättigheter stärktes i praktiken. Vidare ansåg de att barnets rättigheter då skulle få en mer framstående plats i den offentliga debatten och i lagstiftningsärenden. Jag är beredd att hålla med om att detta är sannolikt. Förhoppningsvis skulle till exempel principen om barnets bästa, alltid behandlas som den princip den faktiskt är och tillgodoses till fullo. Därmed kan det förhoppningsvis rådas bukt på exempelvis de slentrianmässiga formuleringarna om att den beaktats. Dessvärre skulle även Barnkonventionen tillåta avvägningar mellan barnets intresse och andra intressen, då artikel 3 i Barnkonventionen faktiskt anger det. Samtidigt skulle till exempel rätten till bostad och rätten till bistånd om ett barns föräldrar inte klarar den egna försörjningen, kunna stärkas.

Barnkonventionen må stärka rättigheter för barn och därmed utgöra ett indirekt skydd mot vräkningar. Jag kan dock inte nå slutsatsen att den kommer kunna ligga till grund för ett tillräckligt starkt skydd med dess nuvarande lydelse. Vad gäller formuleringen av just rätten till bostad, både enligt Barnkonventionen och enligt RF, finns nämligen en gemensam nämnare. Bostaden specificeras aldrig. Med begreppet bostad avses alltså ett substantiv av obestämd form. När en läser Maria Norström och Elisabeth Näsman's beskrivningar om bostadens betydelse för barn så avses enligt mig något annat, något mer. Det handlar inte om en bostad som kan ersättas av vilken annan som helst, det handlar om barnets hem. Jag anser därför inte att kommunen i själva verket tillgodosett barnets bästa om de slitit upp barnet från de värden det befintliga hemmet representerat och placerat det i ett annat. Mot bakgrund av den kunskap som finns om bostadens betydelse för barnet, hoppas jag därför att barnets behov av sin bostad i allt större utsträckning får påverka de berörda artiklarna i Barnkonventionen. Om till exempel principen om barnets bästa skulle influeras mer av kunskapen om bostadens betydelse för barnet, tror nämligen inte jag att allmännyttiga bostadsbolag längre skulle få vräka barn.

Källförteckning

Offentligt tryck

Departementserie (Ds)

Ds 2004:41- Ekonomiskt utsatta barn.

Regeringens propositioner (Prop.)

Prop. 1977/78:175- Med förslag till hyresförhandlingslag m.m.

Prop. 1979/80:1- Om Socialtjänsten.

Prop. 1992/93:116- Om ändringar i jordabalkens hyresregler.

Prop. 1996/97:124- Ändring i socialtjänstlagen.

Prop. 1997/98:119- Bostadspolitik för hållbar utveckling.

Prop. 2000/01:80- Ny socialtjänstlag m.m.

Prop. 2009/10:185- Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag och reformerade hyressättningsregler.

Statens offentliga utredningar (SOU)

SOU 1997:116- Barnets Bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige.

SOU 2001:55- Barn och ungdomars välfärd.

SOU 2005:43- Vårdnad - Boende - Umgänge. Barnets bästa, föräldrars ansvar.

SOU 2005:88- Vräkning och hemlöshet- drabbar också barn.

SOU 2016:19- Barnkonventionen blir svensk lag.

Rättspraxis

Europadomstolen

Ćosić mot Kroatien, den 15 januari, 2009.

Högsta domstolen

NJA 2013 s. 1241.

Högsta förvaltningsdomstolen (tidigare Regeringsrätten)

RÅ 2004 ref. 130.

Litteratur

Alander, Nina, Barnets rättigheter, i Rauhut, Daniel: *Barnfattigdom*, Studentlitteratur, 2013.

Andersson, Gunvor, Swärd, Hans: *Barn utan hem- Olika perspektiv*, Studentlitteratur, 2007.

Bris Nord, Hyresgästföreningen Norrland, *Samhällsansvaret hos allmännyttan i Norrland: Hur hanterar kommunerna vräkning av barn i de kommunala bostadsföretagens ägardirektiv?*, 2015.

Grander, Martin, Allmännyttans samhällsansvar, i Salonen, Tapio: *Nyttan med allmännyttan*, Författarna och Liber AB, 2015.

Edling, Tomas: *12 kap. Jordabalk "Hyreslagen"*, Karnov Group Sweden AB, 2014.

Eriksson, Lena, Stenberg, Sten-Åke, Flyghed, Janne, Nilsson, Anders: *Vräkt-Utkastad från hus och hem i Stockholm 1879-2009*, Författarna och Premiss förlag, 2010.

Holmqvist, Leif, Thomsson, Rune, *Hyreslagen: En kommentar*, 10 uppl, Norstedts Juridik, 2013.

Kjellström, Anders, EU:s inre marknad och den svenska allmännyttan, i Salonen, Tapio: *Nyttan med allmännyttan*, Författarna och Liber AB, 2015.

Larsson, Nils, Synnergren, Stieg, Wahlström, Christina: *Bostadshyresavtal i praktiken*, Norstedts juridik, 2014.

Näsman, Elisabet: *Barnfattigdom- Om bemötande och metoder ur ett barnperspektiv*, Gothia Förlag, 2012.

Rauhut, Daniel: *Barnfattigdom*, Studentlitteratur, 2013.

Schiratzki, Johanna: *Barnrättens grunder*, Studentlitteratur, 2014.

Singer, Anna, *Barnets bästa: Om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, Norstedts Juridik, 2012.

Windell, Kristina, Samhällsnytta och affärssnytta i samspel?, i Salonen, Tapio: *Nyttan med allmännyttan*, Författarna och Liber AB, 2015.

Övriga källor

Barnombudsmannen

Barnombudsmannen och Kronofogdemyndigheten, *Vräkning av barnfamiljer- Kommundialog om hur kommuner kan arbeta förebyggande*, Barnombudsmannen och Kronofogdemyndigheten, 2013.

Barnombudsmannen, *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013) om: Barnets rätt att få sitt bästa satt i främsta rummet*, 2013.

Barnrättskommittén

CRC/C/GC/14, *General comment No 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interest taken as a primary consideration*, 2013.

Juridisk tidskrift

Sandgren, Claes, *Om teoribildning och rättsvetenskap*, JT 2004, s. 297-333.

Regeringskansliet

Regeringskansliet, *Bostad sökes- Slutrapport från den nationella samordnaren*, Regeringskansliet, 2014.

Socialdepartementet

Stenberg, Sten-Åke, Kjellbom, Pia, Borg, Ida, Sonmark, Kristina: *Varför vräks barn fortfarande?*, Socialdepartementet, 2011.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen: *Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar: Genomförande av regeringens strategi för att motverka hemlöshet och utestängningen från bostadsmarknaden 2007-2009*, 2010.

Socialstyrelsen: *Vräkta barn-Underlagsrapport till Barn och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*, Socialstyrelsen, 2013a.

Socialstyrelsen: *Ekonomiskt bistånd- Handbok för socialtjänsten*, Socialstyrelsen, 2013b.

Socialstyrelsen: *Beaktande av barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd- En fallstudie av tre socialförvaltningar*, Socialstyrelsen, 2015.

Socialstyrelsen: *Statistik om ekonomiskt bistånd 2015*, Socialstyrelsen, 2016.

Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag

Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag: *Hur ett affärsmässigt bostadsföretag agerar- En kommentar från SABO*, 2011, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag

UNICEF

UNICEF, *Handbok om Barnkonventionen*, 2008, UNICEF Sverige.

Internet

Dagens Samhälle [<http://www.dagensamhalle.se/debatt/fel-att-allmaennytan-vraeker-flest-barnfamiljer-19844>] 2016-12-21.

Kronofogdemyndigheten [<https://www.kronofogden.se/Avhysningvrakning2.html>] 2016-12-21.

Kronofogdemyndigheten [https://www.kronofogden.se/download/18.73c55da914b3fa1855a2a8df/1453970375118/fordjupad_statistik_avhysning_barn_2015.pdf] 2016-12-21.

Nationalencyklopedin [<http://www.ne.se.proxy.ub.umu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/allmannyttigt-bostadsforetag>] 2016-12-21.

Socialstyrelsen [<http://www.socialstyrelsen.se/omsocialstyrelsen>] 2016-12-21.

Sveriges Allmännyttiga Bostadsbolag [http://www.sabo.se/om_sabo/Sidor/Allmannyttan.aspx] 2016-12-21.